

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องภาวะสุขภาพของประชาชนในชุมชนที่อยู่รอบโรงงานเครื่องปั้นดินเผา จังหวัดลำปาง ได้นำเสนอผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

4.1 ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนและลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยสภาพทั่วไปของชุมชน ประวัติชุมชน สังคม ประเพณี วัฒนธรรมและพิธีกรรมของชุมชน และลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

4.2 ภาวะสุขภาพจากโรงงานเครื่องปั้นดินเผา ประกอบด้วย ภาวะสุขภาพด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านจิตวิญญาณ (ปัญญา)

4.3 ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะสุขภาพ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านประชากรและสังคม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านพฤติกรรมสุขภาพ ปัจจัยด้านการรับบริการสุขภาพ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในชุมชน และความสัมพันธ์ของปัจจัยกับภาวะสุขภาพ

4.1 ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนและลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

4.1.1 สภาพทั่วไปของชุมชน

ชุมชนบ้านชมพูเป็นหมู่บ้านหนึ่งในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีจำนวนหลังคาเรือนตามทะเบียนราษฎร์ 413 หลังคาเรือน ประชากรรวมทั้งหมด 1,527 คน เป็นผู้ชาย 748 คน ผู้หญิง 779 คน เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี 161 คน คิดเป็นร้อยละ 10.54 และผู้สูงอายุ 565 คน หรือร้อยละ 37.00 ที่ตั้งหมู่บ้านทิศเหนือติดกับแม่น้ำวังและบ้านลำปางกลาง (ตะวันออก) หมู่ที่ 11 ต.ชมพู ทิศใต้ติดกับบ้านลำปางกลาง (ตะวันออก) ทิศตะวันออกติดกับบ้านฟ่อน หมู่ที่ 2 ต.ชมพู และทิศตะวันตกติดกับบ้านลำปางกลาง (ตะวันออก) อยู่ห่างจากตัวอำเภอเมืองลำปางไปทางทิศใต้เป็นระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร การคมนาคมใช้เส้นทางถนนทางหลวงแผ่นดินสายนครสวรรค์-เชียงราย (ถนนพหลโยธิน) แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญคือ แม่น้ำวัง พื้นที่ในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นที่ราบ บ้านชมพูมีสถานที่ที่เป็นแหล่งสาธารณะประโยชน์ในหมู่บ้านหลายแห่ง เช่น วัด มี 2 แห่ง คือ วัดชมพูหลวง และวัดจอมเมือง ลานกีฬาหมู่บ้าน 2 แห่ง ใช้เป็นสนามกีฬาสำหรับการเล่นบาสเก็ตบอล

ตะกร้อ และ เปตอง สนามเด็กเล่น 1 แห่ง ห้องสมุดประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง หอกระจายข่าว 1 แห่ง และฌาปนสถาน 1 แห่ง สำหรับสิ่งสาธารณูปโภค บ้านชมพูมีสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคเข้าอย่างทั่วถึง ทุกบ้านมีไฟฟ้าใช้ น้ำดื่มน้ำใช้มาจากบ่อกดกตีดซับ และน้ำประปาจากการประปาภูมิภาค ส่วนใหญ่จะซื้อน้ำดื่มบรรจุขวด ถนนในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีตและถนนลาดยาง เชื่อมโยงกับหมู่บ้านใกล้เคียง ทำให้การคมนาคมสะดวก มีตู้โทรศัพท์สาธารณะ บางครัวเรือนมีโทรศัพท์ใช้ เป็นของตนเอง มีความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร นอกจากนี้ยังมีความสะดวกในการรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ทั้งทางวิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ส่วนสถานประกอบการร้านค้าต่างๆ ในชุมชนที่สำคัญได้แก่ โรงงานเครื่องปั้นดินเผา 3 แห่ง บ้านที่รับซื้อผลิตภัณฑ์เซรามิกจากโรงงานมาทำการคัดแยกเพื่อขายต่อ 3 แห่ง ร้านก๋วยเตี๋ยว 3 ร้าน ร้ายขายของชำ 4 ร้าน ร้านซักอบรีด 1 แห่ง ร้านแต่งผมเสริมสวย 2 แห่ง สถานที่รับเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน 1 แห่ง และบ้านทำเหมมขายทั้งชายส่งและชายปลีก 20 หลัง ด้านเศรษฐกิจชุมชนนั้น ประชาชนบ้านชมพูส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง เช่น เป็นพนักงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผาหรือเป็นพนักงานโรงงานอื่นๆ ในจังหวัดลำปาง รายได้เฉลี่ยวันละ 80-120 บาท บางส่วนรับจ้างทำเหมมตามบ้านที่ทำเหมมขายและรับจ้างทำงานรายวันทั่วๆ ไป เป็นต้น รองลงมาประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว ค้าขาย และรับราชการ ซึ่งส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในจังหวัดลำปาง รายได้เฉลี่ยของประชาชนประมาณปีละ 36,000 บาทต่อคน แหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านประกอบด้วย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธกส.) ธนาคารออมสิน สหกรณ์การเกษตร กองทุนเงินล้านบาท กองทุนพัฒนาหมู่บ้าน เป็นต้น ทางด้านหนี้สินโดยเฉลี่ยประชาชนที่มีหนี้สินประมาณ ครอบครัพละ 15,000-25,000 บาท โดยเหตุผลการกู้ยืมเพื่อเป็นเงินทุนในการประกอบอาชีพในครอบครัวหรือส่งบุตรหลานเรียนหนังสือ เป็นต้น

4.1.2 ประวัติชุมชน

ประวัติความเป็นมาของการตั้งถิ่นฐานในชุมชน ไม่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เมื่อได้สอบถามบรรณานายกของหมู่บ้านและผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านเล่าว่า หมู่บ้านได้ก่อตั้งมาหลายร้อยปีมาแล้ว การตั้งบ้านเรือนอยู่กันเป็นหย่อมกลุ่มบ้านมี 2 กลุ่มบ้านคือ กลุ่มบ้านชมพูหลวง และกลุ่มบ้านชมพูหย่อน ซึ่งกลุ่มบ้านชมพูหย่อนจะตั้งอยู่ติดแม่น้ำวัง ความเป็นมาของการก่อตั้งรกรากของหมู่บ้านไม่ค่อยมีใครทราบกันดีนัก เนื่องจากว่าตั้งแต่จำความได้หมู่บ้านก็มีชื่อเรียกว่า บ้านชมพูหลวง ที่ได้ชื่อว่า ชมพูหลวง ซึ่งหมายความว่า เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในความดูแลหรืออยู่ในความอุปถัมภ์ของเจ้าหลวงผู้ครองนครสมัยนั้น จะอยู่ในช่วงการปกครองของเจ้าพ่อทิพย์ช้างซึ่งเป็นเจ้าเมืองลำปาง มีวัดประจำหมู่บ้านคือวัดชมพูหลวงตั้งอยู่กลางหมู่บ้าน แต่เดิมชื่อวัดชัยชมพู ซึ่งเป็นแหล่งยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้าน สมัยนั้นจะมีการสู้รบกันมาก เจ้าอาวาสวัดชมพูและเจ้าอาวาสวัด

สามขา ได้ช่วยเจ้าพ่อทิพย์ช้างกู้เมืองได้สำเร็จ จากนั้นจึงได้เปลี่ยนชื่อวัดจากวัดชัยชมพู เป็นวัดชมพู หลวง มาจนถึงปัจจุบัน โดยมีพระคุณเจ้าบุญศรีอภิวงโส เป็นเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมี วัดอีกแห่งหนึ่งชื่อ วัดคันผึ่ง ซึ่งตั้งอยู่ใกล้ริมฝั่งแม่น้ำวัง เป็นแหล่งยึดเหนี่ยวด้านจิตใจและใช้ ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของประชาชนกลุ่มบ้านชมพูหย่อน ต่อมาประมาณช่วงปี พ.ศ.2500 วัด คันผึ่งเกิดปัญหาถูกน้ำเซาะตลิ่งที่วัดตั้งอยู่พัง จึงได้ย้ายวัดมาตั้งอยู่ทางตะวันตกของหมู่บ้าน และได้ตั้ง ชื่อวัดใหม่ว่า วัดจอมเมือง และได้รวมกลุ่มบ้านชมพูหย่อนเข้ากับกลุ่มบ้านชมพูหลวงและเรียกชื่อ รวมกันว่า บ้านชมพู ดังนั้นปัจจุบันบ้านชมพูจึงมีวัดประจำหมู่บ้านอยู่ 2 แห่ง ชาวบ้านคนไหนที่อยู่ใกล้วัดใดก็ไปทำบุญหรือประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่วัดนั้น แต่บางคนก็จะไปทำบุญที่วัดทั้ง 2 แห่งนี้ ทางด้านประชากรในหมู่บ้าน ร้อยละ 90 เป็นคนพื้นเมืองในท้องถิ่น คนในชุมชนมีความ เกี่ยวข้องเป็นเครือญาติกัน มีตระกูลใหญ่ๆ ที่มีความเป็นเครือญาติกันสูง ส่วนใหญ่มาจากตระกูลชุมชน อินทจักร และตระกูลแก้วบุญเรือง ซึ่งความเป็นเครือญาติเป็นจุดสำคัญก่อให้เกิดการรวมกลุ่มการ ช่วยเหลือกันและความสามัคคีในชุมชน

ส่วนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน แต่ก่อนนั้นประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา เพื่อการเลี้ยงชีพ ลักษณะการทำนามีการลงแขกช่วยเหลือกันในชุมชน มี บางคนทอผ้าเพื่อใช้นุ่งห่ม มีการปั่นหม้อดินและเผาไว้ใช้ภายในครัวเรือน ต่อมาประมาณ 10 กว่า ปีที่ผ่านมา ได้มีรูปแบบการทำเซรามิคเพื่อการค้าขายในหมู่บ้าน เจ้าของโรงงานเป็นคนต่างจังหวัด มาก่อตั้งโรงงานในหมู่บ้าน ประกอบกับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม มีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ในเขตตัวเมืองลำปางและชานเมือง ทำให้ชาวบ้านบางคนเปลี่ยนจากอาชีพเกษตรกรรมมาประกอบ อาชีพรับจ้าง การทำเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา จึงมีน้อยลง และอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ประชาชนทำ การเกษตร ทำนา ทำสวน น้อยลง เนื่องจากการลงทุนสูงกว่าสมัยก่อน ต้องจ้างเกือบทุกขั้นตอน ค่าแรงที่จ้างค่อนข้างแพง ไม่มีการลงแขกช่วยเหลือกันเหมือนแต่ก่อน ทำให้ชาวบ้านคิดว่าการทำนา ผลผลิตที่ได้ไม่คุ้มกับการลงทุน สำหรับการคมนาคมในชุมชน สมัยก่อนใช้วิธีการเดินเรือล่องตาม แม่น้ำวัง ส่วนมากจะใช้ในการเดินทางเพื่อไปค้าขายต่างบ้าน นอกจากนั้นยังมีการเดินทางโดย วิธีการเดิน บางครั้งก็ใช้เกวียน หรือวัวเป็นพาหนะในการเดินทาง ต่อมาความเจริญรุ่งเรืองแผ่มาถึง หมู่บ้าน มีการตัดถนนหนทางมาถึงหมู่บ้าน มีการใช้รถจักรยาน จักรยานยนต์และรถยนต์ จนถึงปัจจุบัน

4.1.3 สังคม ประเพณี วัฒนธรรมและพิธีกรรมของชุมชน

ชุมชนบ้านชมพูตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร มีโครงสร้างการปกครองตาม ระบบการปกครองส่วนท้องถิ่น มีองค์กรผู้นำชุมชน และคณะกรรมการชุมชนทำหน้าที่ในด้านการ ปกครอง ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน และสมาชิกสภาเทศบาลทำหน้าที่ด้านการพัฒนา

บริหารงบประมาณ ในส่วนของการปกครอง ผู้นำชุมชนจะรับนโยบายจากนายกเทศมนตรีแล้วนำมาประชุมหรือแจ้งแก่ประชาชนในหมู่บ้านโดยการประชุมชาวบ้านประจำเดือน ตามความเห็นของประธานชุมชน เห็นว่า ถึงแม้ว่าชุมชนจะค่อนข้างเป็นลักษณะชุมชนเมือง แต่ก็ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนในการเข้าร่วมประชุมเกือบทุกครั้ง ซึ่งถือว่าชาวบ้านมีความสามัคคีกันค่อนข้างดี ส่วนโครงสร้างองค์กรในชุมชนบ้านหมุ่นั้น มีทั้งที่เป็นแบบทางการและไม่เป็นทางการได้แก่ คณะกรรมการชุมชน กลุ่มกองทุนเงินล้าน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และกลุ่มออกกำลังกาย

สำหรับประเพณีวัฒนธรรมและพิธีกรรมต่างๆ ในชุมชน จะสอดคล้องกับพิธีการทางศาสนา ประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่นและความเชื่อทางไสยศาสตร์ การที่ประชาชนในชุมชนบ้านหมุ่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ดังนั้น ประเพณีวัฒนธรรมและพิธีกรรมในชุมชนจึงสอดคล้องกับพิธีการทางพุทธศาสนา มีประเพณีตามวันสำคัญทางพุทธศาสนา ได้แก่ วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา มีการทำบุญตักบาตรตามพุทธศาสนา ส่วนประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่ ประเพณีวันสงกรานต์ เป็นประเพณีสำคัญของชาวล้านนาเพราะถือว่าเป็นเทศกาลแห่งความสุข สนุกสนานและการกลับมาสู้อ้อมอกของบรรพบุรุษ มีการตกแต่งซุ้มประตูบ้านรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุ และทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษ ประเพณีตานก๋วยสลาก(สลากภัต) เป็นประเพณีงานบุญที่สำคัญของหมู่บ้าน จัดเพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้คนที่ล่วงลับไปแล้วจะจัดทุกๆ 8 ปี ในเดือน 10 หรือเดือน 11 กิจกรรมคือทุกบ้านจะทำก๋วยสลาก ซึ่งในก๋วยจะมีข้าวปลาอาหารแห้งพร้อมเครื่องไทยทานและจุบัจจัย เพื่อนำไปถวายที่วัด โดยวัดจะมีพระภิกษุที่นิมนต์มาจากวัดต่างๆ ในหมู่บ้านใกล้เคียง แล้วจะมีการจับสลากว่าใครจะได้ถวายก๋วยสลากแก่พระภิกษุองค์ใด ในวันที่จัดเตรียม (วันดา) ก๋วยสลากจะมีญาติมิตร เพื่อนฝูง คนรู้จักจากต่างบ้านมาร่วมฮอมครัว (ทำบุญ) เจ้าบ้านจะต้องเป็นเจ้าภาพเลี้ยงข้าวปลาอาหารแก่มิตรสหายที่มาร่วมทำบุญ ประเพณีที่สำคัญของชุมชนอีกอย่างคือ ประเพณีลอยกระทง (ยี่เป็ง ล่องสะเปา) ชาวบ้านจะตกแต่งซุ้มประตูบ้านให้สวยงาม จัดทำกระทง ทำโคมลอย เพื่อส่งเคราะห์กรรม และมีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษ นอกจากนี้มีพิธีกรรมต่างๆ ทางพุทธศาสนา และตามประเพณีท้องถิ่นแล้ว ประชาชนบ้านหมุ่ยังมีพิธีกรรมที่มีรากฐานมาจากความเชื่อทางไสยศาสตร์ เรื่องผีหรือวิญญาณ เช่น พิธีเลี้ยงผีเรือนซึ่งถือว่าเป็นผีประจำตระกูลของคนในบ้าน จะมีศาลพระภูมิตั้งไว้ในบริเวณบ้านแต่ละบ้าน

สำหรับระบบสุขภาพชุมชนของประชาชนในชุมชนบ้านหมุ่ พบว่าการจัดการกับความเจ็บป่วยของประชาชนมีการพึ่งพาระบบสุขภาพทั้ง 3 ระบบ คือ ระบบการแพทย์ภาคประชาชน ระบบการแพทย์สมัยใหม่ และระบบการแพทย์พื้นบ้าน โดยส่วนใหญ่แล้ว เมื่อมีการเจ็บป่วยเกิดขึ้น ระบบการแพทย์สมัยใหม่จะเป็นที่พึ่งแห่งแรกของชุมชนประชาชนส่วนใหญ่ไปใช้บริการที่สถานีอนามัย

บ้านฟ่อน ซึ่งอยู่ห่างจากชุมชนบ้านชมพู ประมาณ 1 กิโลเมตร รองลงไปใช้บริการที่โรงพยาบาล ศูนย์ลำปาง โรงพยาบาลเกาะคา โรงพยาบาลเขลางค์ราม โรงพยาบาลค่ายสุรศักดิ์มนตรี และคลินิก แต่ก็ยังพบว่ามี การซื้อยาตามร้านค้าอยู่บ้าง ซึ่งส่วนมากเป็นยาประเภทยาแก้ปวด ด้านการเจ็บป่วย โรคที่พบมาก ได้แก่ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน โรคระบบทางเดินหายใจ และอาการปวดเมื่อยตามตัว เป็นต้น ในส่วนที่พึ่งทางจิตใจ มีการปฏิบัติกันเมื่อการรักษาด้วยระบบทางการแพทย์สมัยใหม่แล้วไม่ได้ผล เช่นการทำพิธีชงขวัญ (ช้อนขวัญ) เพื่อทำการเรียกขวัญ เป็นการให้กำลังใจแก่ผู้ป่วยและญาติ นอกจากนี้มีประชาชนบางส่วนที่มีความเชื่อเกี่ยวกับการทรงเจ้า การถามหมอผี เมื่อคนในบ้านเจ็บป่วยไม่สบาย แล้วไปถามสาเหตุการเจ็บป่วยเกิดจากการกระทำของผีตนใด และต้องทำอะไรถึงจะหายจากการเจ็บป่วย เช่น การเลี้ยงผีด้วยไก่และสุรา เป็นต้น โดยจะใช้เป็นที่พึ่งในกรณีที่รักษาด้วยแพทย์สมัยใหม่ไม่ได้ผลเช่นเดียวกัน ส่วนระบบการแพทย์แผนไทย มีการใช้สมุนไพรในการบำรุงร่างกาย พบว่ามีการต้มสมุนไพรดื่มกันเองโดยซื้อยาสมุนไพรของชมรมสมุนไพรจังหวัดลำปาง สำหรับรักษาโรคปวดหลัง ปวดเอว จากการสอบถามอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อ.ส.ม) เล่าว่า ยังคงมีประชาชนบางกลุ่มที่นิยมรักษากับหมอสมุนไพรและหมอเป่าคาถารักษาโรคมะเร็ง (งูตัวด) ไฟไหม้ น้ำร้อนลวก ตุ่มพุงพอง ซึ่งการรักษาด้วยวิธีดังกล่าวมีเพียงกลุ่มคนบางส่วนเท่านั้น โดยส่วนใหญ่เมื่อประชาชนเจ็บป่วยจะรักษากับแพทย์สมัยใหม่เป็นอันดับแรก

ด้านกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของประชาชน พบว่า ประชาชนในชุมชนบ้านชมพูมีการรวมกลุ่มเพื่อจัดกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพหลายกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุออกกำลังกายด้วยการรำไม้พลองของป้าบุญมี ทำทุกวันในช่วงเวลาเย็น กลุ่มประชาชนทั่วไปเดินแอโรบิก ทำทุกวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ เวลาประมาณ 18.30-19.30 น. ซึ่งเป็นโครงการของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขสถานีอนามัยบ้านฟ่อน และกลุ่มเยาวชนรวมกลุ่มกันเล่นกีฬาฟุตบอล ตะกร้อ เปตอง โดยใช้ลานกีฬาของหมู่บ้านบริเวณวัดชมพูหลวงเป็นที่ออกกำลังกาย

4.1.4 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 คน พบว่าเป็นเพศชาย ร้อยละ 30.5 และเพศหญิง ร้อยละ 69.5 มีอายุเฉลี่ย 52.59 ปี อายุต่ำสุด 20 ปี และอายุมากที่สุด 86 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุ 50-59 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.5 รองลงมาเป็นกลุ่มอายุ 40-49 ปี และ 60-69 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 61.5 สถานภาพสมรสเป็นคู่ มีร้อยละ 70 และประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปมากที่สุด ร้อยละ 26.5 รองลงมาคืออาชีพการประกอบธุรกิจส่วนตัว หรือค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 25 (ดูรายละเอียดในตาราง 2)

9/7/78
363.7392
เลขหมู่.....
สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ e.2

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะทั่วไป

ลักษณะทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	61	30.5
หญิง	139	69.5
อายุ		
20 – 29 ปี	11	5.5
30 – 39 ปี	29	14.5
40 – 49 ปี	43	21.5
50 – 59 ปี	49	24.5
60 – 69 ปี	39	19.5
70 – 79 ปี	25	12.5
80 – 89 ปี	4	2.0
$\bar{X} = 52.56$ S.D. = 14.45 Min = 20 Max = 86		
การศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	32	16.0
ประถมศึกษา	123	61.5
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	11	5.5
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	14	7.0
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	5	2.5
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	15	7.5
สถานภาพสมรส		
โสด	20	10.0
คู่	140	70.0
หม้าย หย่า หรือแยก	40	20.0
อาชีพ		
รับจ้างทั่วไป ไม่รวมรับจ้างในโรงงาน		
เครื่องปั้นดินเผา	53	26.5
รับจ้างโรงงานเครื่องปั้นดินเผา	9	4.5

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพ		
พนักงานบริษัท	4	2.0
ธุรกิจส่วนตัว หรือค้าขาย		
ไม่รวมค้าขายเครื่องปั้นดินเผา	50	25.0
ค้าขายเครื่องปั้นดินเผา	12	6.0
ข้าราชการ หรือ พนักงานรัฐวิสาหกิจ	10	5.0
เกษตรกรกรม	17	8.5
งานบ้าน หรือ แม่บ้าน	45	22.5

4.2 ภาวะสุขภาพจากโรงงานเครื่องปั้นดินเผา

ภาวะสุขภาพจาก โรงงานเครื่องปั้นดินเผา มีทั้งเชิงบวกและเชิงลบ แบ่งออกเป็น 4 ด้านตามมิติทางสุขภาพ ประกอบด้วย ภาวะสุขภาพด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านจิตวิญญาณ (ปัญญา) ซึ่งผลการศึกษาภาวะสุขภาพในแต่ละด้าน มีดังต่อไปนี้

4.2.1 ภาวะสุขภาพด้านร่างกาย

ภาวะสุขภาพด้านร่างกาย จากการมีโรงงานเครื่องปั้นดินเผาตั้งอยู่ในชุมชน พบว่า ภาวะสุขภาพร่างกายทางบวก ทำให้สมาชิกในครอบครัวได้รับอาหารที่มีประโยชน์ ร่างกายแข็งแรง เด็กไม่ขาดสารอาหาร ไม่เจ็บป่วยได้ง่าย เนื่องจาก โรงงานเครื่องปั้นดินเผา ทำให้คนในชุมชนมีงานทำ มีรายได้ที่แน่นอน ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น มีเงินในการซื้ออาหารที่มีประโยชน์ สำหรับคนในครอบครัว ดังคำพูดที่ว่า

“ครอบครัวคนที่ทำงานในโรงงานเซรามิกก็มีรายได้ดีขึ้น มีงานทำที่แน่นอน มีเงินจับจ่ายซื้อของซื้ออาหารที่มีประโยชน์ให้คนในครอบครัวกิน เด็กไม่ขาดสารอาหาร ร่างกายแข็งแรง และไม่เจ็บป่วยง่าย”

ถ้ารับภาวะสุขภาพร่างกายทางลบ พบว่าทำให้ประชาชนเกิดการเจ็บป่วย หรือมีความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วย โดยเฉพาะการเจ็บป่วยของ โรคระบบทางเดินหายใจ เช่น การเกิดอาการ หายใจลำบาก หายใจหอบ ไอเรื้อรัง เป็นหวัดเรื้อรัง ภูมิแพ้ (ไซนัสอักเสบ) แสบจมูก และปวดศีรษะ ทั้งนี้เนื่องจากการหายใจเอาอากาศเสีย ผุ่นควันจากการผลิตเซรามิก ซึ่งการเจ็บป่วยดังกล่าว ถึงแม้ว่าปัจจุบันนี้ยังไม่เจ็บป่วย ไม่มีอาการของโรคแต่ประชาชนมีการรับรู้ว่าคุณมีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคอันเนื่องมาจากมลพิษทางอากาศ ผุ่นละออง และควัน ที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา นอกจากนี้ยังมีความเสี่ยงที่จะเกิดการระบาดของโรคไข้เลือดออกในหมู่บ้านได้ เพราะในโรงงานเครื่องปั้นดินเผา มีแหล่งเพาะพันธุ์ลาย เช่น แบบพิมพ์ ผลิตภัณฑ์เซรามิก ไม่มีการเก็บให้ดี มีน้ำขัง รวมทั้งความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการจราจรในชุมชน เนื่องจากปัจจุบันสภาพถนนหนทางในชุมชนอยู่ในสภาพที่ดี เป็นถนนที่ลาดยางเกือบทุกสาย ทำให้การจับจ่ายซื้อขายพาหนะได้สะดวก และจับจ่ายด้วยความเร็วสูง เวลาเดินทางจึงมีความเสี่ยงที่จะได้รับอันตรายจากการถูกรถเฉี่ยวชนได้ จะเห็นว่าปัจจุบันมีจำนวนยานพาหนะที่วิ่งบนถนนในหมู่บ้านมีจำนวนมากขึ้น ทั้งรถยนต์และจักรยานยนต์ของผู้ที่สัญจรไปมา คนไปทำงาน ผู้ที่ค้าขายและรถยนต์รับส่งผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา จากภาวะสุขภาพด้านร่างกายในทางลบข้างต้น ดังคำพูดที่ว่า

“เคยเป็น ไซนัสอักเสบเมื่อ 2 – 3 ปีก่อน ไม่รู้ว่าจะเกี่ยวกับ โรงงานเซรามิกหรือเปล่า เพราะที่บ้านพี่ก็ไม่ไกลจาก โรงงาน “

“มีญาติทำงานใน โรงงานเซรามิก สังเกตเห็นว่าเขาจะเป็นหวัดบ่อย เป็นๆหายๆ ซึ่งผมได้ถามเขาว่าคนที่ทำงานด้วยกันเป็นหวัดบ่อยๆเหมือนกับเรามีมั้ย เขาบอกว่าก็เป็นเหมือนกันคงเป็นหวัดธรรมดา”

“ปัจจุบันนี้ไม่เจ็บป่วยอะไร อาจจะเป็นเพราะว่ายังหนุ่มอยู่ ร่างกายแข็งแรง แต่ถ้าร่างกายอ่อนแอ ได้รับสารพิษสะสมเข้าไปบ่อยๆ ก็ทำให้เจ็บป่วยได้ อย่างเช่นที่แม่เมาะ มีคนป่วยเป็นโรคทางเดินหายใจจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ”

“เท่าที่ผ่านมามีคิดว่าไม่มีปัญหาอะไร ไม่มีควัน ไม่มีผุ่นละออง เพราะที่โรงงานเขาทำดี ใช้แก๊สในการเผาเซรามิก ก็ทำให้ไม่มีควัน แต่ถ้าโรงงานทำไม่ดีเปลี่ยนจากแก๊สมาใช้ฟืนในการเผา ก็จะมีควัน มีผุ่นละออง ทำให้อากาศเสีย ก็จะทำให้ร่างกายเจ็บป่วยได้ นอกจากนี้ ปัจจุบันน้ำเสียจากโรงงานก็ไม่มี ไม่ปล่อยออกนอกโรงงาน มีการควบคุมฝุ่นดี จึงไม่เกิดปัญหา”

“เวลาโรงงานเปิดแก๊สเผาอบเซรามิกใหม่ๆจะเหม็นกลิ่นแก๊สเป็นบางครั้ง ถ้าช่วงไหนไม่สบายจะรู้สึกปวดมีน้ศีรษะ คิดว่าส่งผลให้เกิดโรคความดันสูงได้”

“โรงงานเซรามิก มีการใช้แบบพิมพ์หล่อแบบ ผลิตภัณฑ์เซรามิกทั้งที่ดีไม่ดี ถ้าเก็บไม่ดี ปล่อยให้มึ่น้ำขัง ก็จะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง เป็นแหล่งใช้เชื้อคอกได้ ซึ่ง อ.ส.ม. เคยสำรวจพบว่ามีน้ำขังในเซรามิกของร้านค้าขายเซรามิก”

“ปัจจุบันถนนในหมู่บ้านดี ลาดยางเกือบหมด คนขับซีร็ด โดยเฉพาะรถเครื่องจะขับซีไว้มาก เวลาเดินถนนกลัวรถชน โดยเฉพาะช่วงเปิดเทอม มีรถนักเรียน รถรามากขึ้น นักเรียนจะได้รับอุบัติเหตุถูกรถชนบ่อย อีกทั้งในหมู่บ้านก็ไม่มีป้ายจราจร พยายามให้มีป้ายจราจรติดตามทางโค้ง ทางแยก”

นอกจากนี้ยังมีบางคนที่ไม่สามารถบอกได้ว่า การที่มีโรงงานเครื่องปั้นดินเผาอยู่ในชุมชนมีผลต่อภาวะสุขภาพทางด้านลบอย่างไรบ้าง เนื่องจากไม่ทราบกระบวนการผลิตและวัตถุดิบที่ใช้ของโรงงาน รวมทั้งไม่ได้ให้ความสนใจเพราะว่าบ้านของตนเองอยู่ไกลโรงงาน ไม่ได้กลิ่นเหม็นควันจากการเผา ไม่มีฝุ่นละอองจึงไม่สามารถบอกผลกระทบบ้างได้

จากการสำรวจการเจ็บป่วยและความเกี่ยวข้องของการก่อตั้งโรงงานเครื่องปั้นดินเผา กับการเจ็บป่วยของประชาชนในชุมชนบ้านชมพู ตามแบบสัมภาษณ์ข้อมูลในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า หลังการก่อตั้งโรงงาน มีกลุ่มตัวอย่างที่เจ็บป่วยหรือมีอาการของโรคที่เป็นมาก 5 อันดับแรกได้แก่ ปวดเมื่อยตามตัว ผื่นคันตามผิวหนัง ความดันโลหิตสูง ภูมิแพ้ และปวดศีรษะเรื้อรัง ตามลำดับ ซึ่งตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง โรคหรืออาการของโรคที่มีความเกี่ยวข้องกับการก่อตั้งโรงงานเครื่องปั้นดินเผา 5 อันดับแรก ได้แก่ ไอเรื้อรัง แสบจมูก หวัดเรื้อรัง หายใจลำบาก(หอบ) และภูมิแพ้ ตามลำดับ (ดังรายละเอียดในตาราง 3) แต่หากพิจารณาถึงภาวะสุขภาพร่างกายโดยรวมแล้ว จากการสำรวจเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงอยู่ในระหว่างตั้งแต่ 2.0 -10.0 โดยมีค่าเฉลี่ย 7.471 ซึ่งค่าเฉลี่ยลดลงเล็กน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับระดับสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงก่อนการก่อตั้งโรงงาน ซึ่งมีระดับสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงอยู่ในระหว่าง 2.0 – 10.0 โดยมีค่าเฉลี่ย 7.978

ตาราง 3 ภาวะสุขภาพด้านร่างกาย ก่อนและหลังการก่อตั้งโรงงานเครื่องปั้นดินเผา

ภาวะสุขภาพด้านร่างกาย (n = 200)	ก่อนการก่อตั้ง โรงงาน		หลังการก่อตั้ง โรงงาน		รับรู้ว่าเกี่ยวข้องกับ โรงงาน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. แสบงูก	11	10.5	14	7.0	26	13.0
2. ไอเรื้อรัง	6	3.0	13	6.5	26	13.0
3. หวัดเรื้อรัง	10	5.0	15	7.5	24	12.0
4. หายใจลำบาก (หอบ)	14	7.0	14	7.0	23	11.5
5. ภูมิแพ้ (ไชนัส)	20	10.0	24	12.0	22	11.0
6. ปวดศีรษะเรื้อรัง	17	8.5	22	11.0	19	9.5
7. ผื่นคันตามผิวหนัง	28	14.0	33	16.5	19	9.5
8. ปวดเมื่อยตามตัว	84	42.0	105	52.5	18	9.0
9. อุบัติเหตุจากรถจักรยานยนต์ ชุมชน	15	7.5	15	7.5	16	8.0
10. ความดันโลหิตสูง	19	9.5	28	14.0	15	7.5
11. ไข้เลือดออก	6	3.0	3	3.0	15	7.5

4.2.2 ภาวะสุขภาพด้านจิตใจ

ภาวะสุขภาพด้านจิตใจประชาชนในชุมชนบ้านชมพู ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีภาวะสุขภาพจิตที่ดี ไม่มีความเครียด วิตกกังวล มีอารมณ์ที่ยิ้มแย้มแจ่มใส นอกจากคนที่มีภาวะร่างกายเจ็บป่วยเท่านั้นที่มีความเครียด หากพิจารณาถึงภาวะสุขภาพจิตใจกับการที่มีโรงงานเครื่องปั้นดินเผาตั้งอยู่ในชุมชนพบว่า ภาวะสุขภาพด้านจิตใจในทางบวก ทำให้ประชาชนบางส่วนไม่ต้องวิตกกังวลถึงปัญหาการว่างงาน ไม่มีงานทำ สามารถไปทำงานในโรงงานได้ ทำให้ครอบครัวมีรายได้ที่แน่นอน มีเงินใช้จ่าย สามารถส่งลูกเรียนหนังสือในชั้นสูงๆได้ ครอบครัวได้อยู่ร่วมกัน มีเวลาดูแลกันและกัน และทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดความอบอุ่นในครอบครัว การมีงานทำ มีเงินใช้จ่าย ทำให้ไม่มีการลักขโมยในหมู่บ้าน ไม่ต้องวิตกกังวลถึงความปลอดภัยในทรัพย์สิน ดังคำพูดที่ว่า

“จากการสังเกตคนในชุมชน ครอบครัวที่มีงานทำเขาจะไม่เครียด ดูแล้วอยู่กันอย่างมีความสุข การที่มีโรงงานอยู่ในหมู่บ้านก็ดี คนมีงานทำใกล้บ้าน มีรายได้ ก็ทำให้ความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้น มีความสุข”

“มีโรงงานเซรามิกในหมู่บ้านก็ดี ทำให้คนในชุมชนมีงานทำ ช่วยกันทำงาน บางครั้งโรงงานก็จ้างร้อยโมบายเซรามิก บางครอบครัวเอามาทำที่บ้าน ช่วยกันทำทั้งเด็กและผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุก็มีงานทำไปด้วย มีรายได้ มีความสุขกับการทำงาน”

“คนมีงานทำ มีรายได้ มีเงินใช้จ่าย เรื่องการลักขโมยก็จะไม่มี เพราะแต่ละคนมีเงินที่จะมาซื้อของ ดังนั้น ไม่ต้องกลัวว่าบ้านจะถูกจี้ดแะ อีกอย่างหมู่บ้านนี้ไม่มีคนคิดยาเสพติด ไม่มีขี้ยา คิดว่าเรื่องลักขโมยน่าจะไม่มี”

สำหรับภาวะสุขภาพด้านจิตใจในทางลบ พบว่า บางคนมีความวิตกกังวลเรื่องความปลอดภัยจากโรงงาน เพราะไม่ทราบว่าโรงงานมีมาตรการในการควบคุม เพื่อลดมลพิษที่เกิดจากโรงงาน การป้องกันมลพิษจากโรงงานไม่ให้ส่งผลกระทบต่อชุมชน รวมทั้งความปลอดภัยจากการที่โรงงานใช้แก๊สในการอบเซรามิก จึงทำให้เกิดความกังวล กลัวอันตรายจากแก๊สระเบิด นอกจากนี้ผู้ที่อาศัยอยู่ใกล้โรงงานจะได้รับผลกระทบด้านกลิ่นเหม็นจากแก๊สถ้าเปิดแก๊สอบเซรามิกใหม่ๆจะมีกลิ่นเหม็น ส่วนความรำคาญหรือวิตกกังวลจากสภาพแวดล้อมเป็นพิษ เช่น ฝุ่นละออง เสียงดัง ควัน อากาศเสีย ปัจจุบันไม่มีความรำคาญจากสภาพดังกล่าว เพราะโรงงานใช้แก๊สในการอบ ไม่มีควัน โรงงานไม่มีเครื่องจักรที่ส่งเสียงดัง ไม่มีฝุ่นละอองจากดินขาวเพราะว่าโรงงานใช้ดินขาวที่เป็นดินบดสำเร็จรูปแล้ว นำมาผสมและขึ้นรูปได้เลย นอกจากนี้การขนส่งดินขาวเป็นดินที่บรรจุในถุงกระสอบและดินมีความชื้นสูง จึง ไม่มีฝุ่นละออง แต่ยังคงมีความกังวลว่าถ้าหากโรงงานเปลี่ยนการเผาจากแก๊สมาใช้ฟืน หรือมีการบดดินขาวในโรงงาน จะก่อเหตุรำคาญได้ ทำให้มีควัน มีฝุ่นละออง ดังคำพูดที่ว่า

“มีโรงงานในหมู่บ้านก็ดี ทำให้คนมีงานใกล้บ้าน แต่ก็ยังเป็นห่วงเรื่องความปลอดภัย กลัวมลพิษจากโรงงาน อย่างที่เราู้กันว่า โดยทั่วไปโรงงานจะก่อให้เกิดควันพิษ ทำให้ชาวบ้านเดือดร้อน อาจปล่อยน้ำเสีย สีที่ใช้ถ้าทิ้งไม่ถูกที่อาจมีผลเสียต่อชุมชน การขนถ่ายดิน เช่น หน้าร้อนอาจจะมีฝุ่นมาก อย่างโรงงานเซรามิกนี้เราไม่รู้ว่าเขามีการควบคุมมลพิษอย่างไร อย่างเขาใช้แก๊สในการอบเซรามิกนี้ไม่รู้ว่าเขามีการควบคุมป้องกันการระเบิดของแก๊ส จับเก็บแก๊ส

อย่างไร ใช้แก๊สปริมาณมากมาขนาดไหน ถึงแก๊สเก่าหรือใหม่ เราก็คงไม่รู้ ถ้าหากเก็บแก๊สไม่ดีเกิดระเบิดขึ้นมาที่บ้านใกล้โรงงานและคนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงก็ได้รับอันตราย”

“ตอนที่เขาดังโรงงานใหม่ๆชาวบ้านก็เคียดร้อน บ่นว่ากลัวแก๊สระเบิด จะพูดเสมอว่า เขามาตั้งกลางบ้าน กลางของ ทำไมพ่อหลวงบ้านไม่ดู”

“ช่วงไหนที่ร่างกายไม่สบาย เวลาโรงงานเผาอบเซรามิก ใหม่ๆจะมีกลิ่นเหม็นแก๊ส ทำให้หงุดหงิด ใจไม่ดี ทำให้การเจ็บป่วยของเรามากขึ้น”

“ปัจจุบัน ไม่มีปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ แต่ก็มีความกังวลอยู่เหมือนกันว่า ถ้าวันใดโรงงานไม่มีการควบคุมเรื่องฝุ่น เรื่องควัน จากการที่ทำเซรามิก ก็จะส่งผลให้สิ่งแวดล้อมในชุมชนเสียได้ อากาศเสีย อากาศเป็นพิษ”

จากการสำรวจภาวะสุขภาพด้านจิตใจและความเกี่ยวข้องของการก่อตั้งโรงงานเครื่องปั้นดินเผา จากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า หลังการก่อตั้งโรงงาน มีกลุ่มตัวอย่างที่มีสภาพจิตใจที่มีความวิตกกังวล ที่เป็นมาก 5 อันดับแรก ได้แก่ ความวิตกกังวลเรื่องอันตรายจากแก๊สระเบิด รายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัว การใช้รถใช้ถนนในหมู่บ้าน การว่างงาน ไม่มีงานทำ และฝุ่นละออง ตามลำดับ ซึ่งความวิตกกังวลที่กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่ามี ความเกี่ยวข้องกับการก่อตั้งโรงงานเครื่องปั้นดินเผา 5 อันดับแรก ได้แก่ อันตรายจากแก๊สระเบิด ฝุ่นละออง อากาศเสีย กลิ่นเหม็น และควัน ตามลำดับ (ดังรายละเอียดในตาราง 4) แต่หากพิจารณาถึงสภาวะจิตใจโดยรวมแล้ว จากการสำรวจเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความสุขในการดำรงชีวิตอยู่ในระหว่าง 4-10 โดยมีค่าเฉลี่ย 7.826 ซึ่งสูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับความสุขในการดำรงชีวิตก่อนการก่อตั้งโรงงาน ซึ่งมีความสุขอยู่ในระหว่าง 0-10 ค่าเฉลี่ย 7.423

ตาราง 4 สาเหตุความวิตกกังวล ก่อนและหลังการก่อตั้งโรงงานเครื่องปั้นดินเผา

สาเหตุความวิตกกังวล (n = 200)	ก่อนการก่อตั้ง โรงงาน		หลังการก่อตั้ง โรงงาน		รับรู้ว่าจะเกี่ยวข้องกับ โรงงาน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	1. อันตรายจากแก๊สระเบิด	75	37.5	102	51.0	51
2. ฝุ่นละออง	54	27.0	60	30.0	35	17.5
3. อากาศเสีย	20	10.0	32	16.0	35	17.5
4. กลิ่นเหม็น	42	21.0	47	23.5	31	15.5
5. ควัน	23	11.5	39	19.5	30	15.0
6. เสียงดัง	30	15.0	49	24.5	29	14.5
7. การใช้รถใช้ถนนในชุมชน	57	28.5	74	37.0	21	10.5
8. การว่างงาน ไม่มีงานทำ	73	36.5	71	35.5	15	7.5
9. รายได้ไม่เพียงพอกับ ค่าใช้จ่ายในครอบครัว	87	43.5	93	46.5	14	7.0
10. การลักขโมยในชุมชน	46	23.0	37	18.5	8	4.0
11. การใช้จ่ายฟุ่มเฟือยในชุมชน	50	25.0	48	24.0	5	2.5
12. เล่นการพนันในชุมชน	56	28.0	37	18.5	4	2.0

4.2.3 ภาวะสุขภาพด้านสังคม

หากพิจารณาถึงภาวะสุขภาพด้านสังคม จากการที่มีการก่อตั้งโรงงานเครื่องปั้นดินเผาในชุมชน พบว่า ภาวะสุขภาพด้านสังคมในทางบวก ทำให้คนในชุมชนได้มีงานทำที่ใกล้บ้าน บางคนแต่ก่อนทำงานในโรงงานเซรามิคในหมู่บ้านอื่น ใกล้บ้าน ต้องตื่นแต่เช้าไปทำงานและกลับถึงบ้านก็เข็นมาก ไม่มีเวลาไปรับลูกที่โรงเรียนหรือไปรับลูกไม่ทัน แต่พอมาทำงานในโรงงานใกล้บ้าน มีเวลาไปรับส่งลูกที่โรงเรียน มีเวลาดูแลคนในครอบครัวมากขึ้น เกิดความอบอุ่นในครอบครัว มีแหล่งงานทำ ทำให้โอกาสการทำงานมากขึ้น เมื่อมีงานทำ รายได้ของครอบครัวดี ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้น เป็นคนมีเงิน สามารถจ่ายซื้อของเครื่องอำนวยความสะดวกให้กับครอบครัว มีรถจักรยานยนต์ขับ พอมีเงินทำให้เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม มีสุขภาพทางสังคมดีขึ้น นอกจากนี้ทำให้สามารถที่จะส่งลูกให้ได้เรียนหนังสือในระดับที่

สูงขึ้นไป การที่มีคนมีงานทำ มีรายได้ที่แน่นอน ฐานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้น ทำให้มีโอกาสนในการช่วยเหลืองานของชุมชนได้มากขึ้น มีเงินในการร่วมทำบุญกับชุมชน ดังคำพูดที่ว่า

“คนเรามีเงินก็ทำให้มีหน้ามีตาในสังคม สังคมยอมรับ เพราะบางทีการต้อนรับของคนเราจะต่างกัน ถ้าคนที่มีเงินเขาก็จะให้การต้อนรับที่ดีแตกต่างกับคนจน คนเรามีงานทำ มีเงินใช้ ดูจะเป็นคนมีหน้ามีตาในสังคม”

“มีงานทำก็ดี ถ้าลูกโตไปโรงเรียนหมดแล้ว ที่คิดว่าจะไปรับจ้างทำงานในโรงงาน เซรามิคเหมือนกัน จะหาเงินช่วยสามมีอีกแรงหนึ่ง”

“คนมีงานทำ มีเงิน ก็มีความสุขในการร่วมทำบุญ ร่วมงานของหมู่บ้าน เช่น งานปีใหม่ สงกรานต์ที่ผ่านมา คนในหมู่บ้านมีความสุข สนุกสนาน หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสที่ได้ร่วมงานช่วยกันทำซุ้มของแต่ละหมวด มีการประกวดซุ้มด้วย รางวัลที่ได้ถ้าคิดแล้วน้อยกว่าเงินที่ร่วมกันลงทุนด้วยซ้ำ แต่ไม่มีใครคิดถึงกำไรขาดทุนหรอก เราช่วยกันทำด้วยใจ ทำแล้วมีความสุข สนุกสนาน”

“เวลาวัดประกาศว่าจะทำบุญ (दान) อะไรก็ตามชาวบ้านจะร่วมบริจาคเงิน (ฮอมเงิน)ทันที โดยไม่ต้องบังคับว่าทุกครอบครัวต้องไปร่วมทำบุญ”

นอกจากนี้การที่คนในชุมชนทำงานใกล้บ้าน ทำให้มีโอกาสนในการร่วมงานของชุมชนมากขึ้น เช่นงานประเพณีของหมู่บ้าน งานทำบุญต่างๆ รวมทั้งศพที่ในหมู่บ้าน เพราะเจ้าของโรงงานจะอนุญาตหรือหยุดงานให้คนงานมาร่วมงานได้ ในส่วนเจ้าของโรงงานเซรามิคที่ตั้งอยู่ในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ร่วมบริจาคในการสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์ เช่น บริจาคทำบุญกับวัดชมพูหลวง และวัดจอมเมือง ดังคำพูดที่ว่า

“เวลามีงานประเพณีของหมู่บ้าน เช่น งานปีใหม่ สงกรานต์ ลอยกระทง ล่องสะเปา โรงงานก็จะหยุดงาน หรือถ้ามีธุระ 1-2 ชั่วโมง โรงงานก็อนุญาตไปทำธุระได้ แต่ถ้ามีงานศพ คนที่เป็นญาติพี่น้องกัน โรงงานก็จะอนุญาตให้มาร่วมงานในวันศพได้ แต่วันอื่นๆ เช่น วันดา วันเตรียมงานก็มาช่วยงานกันตอนกลางคืนหรือตอนเช้าก่อนที่จะไปทำงาน”

“เวลาวัดมีงานบุญหรือจะสร้างอะไรก็ขอบริจาคไปที่โรงงานก็จะได้รับบริจาคเป็นประจำครั้งละพันสองพันบ้าง”

สำหรับภาวะสุขภาพด้านสังคมในทางลบ พบว่า การที่คนในชุมชนไปทำงานตามโรงงานอุตสาหกรรม หรือมีงานประจำที่แน่นอน เช่น เป็นข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือพนักงานบริษัท ต้องทำงานวันจันทร์ถึงวันเสาร์ มีวันหยุดในวันอาทิตย์ ทำให้การพัฒนาชุมชนหรืองานที่ชุมชนต้องจัดทำต้องปรับเวลาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตการทำงานของคนในชุมชน เช่น ต้องนัดวันอาทิตย์ หรือตอนกลางคืน ซึ่งเป็นภาระที่ไม่สะดวก บางคนก็ต้องการหยุดพักผ่อน บางครั้งก็ไม่ทันต่อเหตุการณ์ ดังที่พูดว่า

“เวลาวัดมีงานคนที่ทำงานเช่น ข้าราชการ ทำงานบริษัท หรือ โรงงานเซรามิค ก็มาช่วยงานแต่ต้องนัดทำงานวัดวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ หรือ นอกเวลาทำงานเช่น ตอนเย็นหรือกลางคืน แต่ถ้าหากงานวัด งานประเพณีตรงกับวันทำงาน บางคนก็ลางานมาช่วยงานวัด”

นอกจากนี้การทำงานในโรงงานเซรามิค บางช่วงที่มีงานมาก โรงงานรับงานมาก ต้องเร่งการทำงานให้ทันตามกำหนดการส่งมอบงาน จะมีการทำงานนอกเวลาซึ่งบางครั้งทำงานเลิกตีทุ่ม ทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับบางครอบครัวที่ไม่มีใครดูแลลูกที่ยังเล็กอยู่

จากการสำรวจภาวะสุขภาพด้านสังคมและความเปลี่ยนแปลงทางสังคมหลังการก่อตั้งโรงงานเครื่องปั้นดินเผาของประชาชนในชุมชนบ้านชมพู จากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสุขภาพด้านสังคมด้านบวกที่ดีขึ้น ได้แก่ คนในชุมชนได้มีงานทำเป็นหลักแหล่ง มีความสามัคคี เข้าร่วมงานต่างๆ ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ คนในครอบครัวได้อยู่ร่วมกันอย่างพร้อมหน้า และมีเวลาดูแลกันและกัน ตามลำดับ ส่วนสุขภาพทางสังคมด้านลบ ที่มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ได้แก่ ความขัดแย้งกันของคนในครอบครัว แต่ยังมีสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ลบมีผลต่อสุขภาพทางสังคมได้แก่ คนในชุมชนมีความเป็นอยู่แบบตัวใครตัวมัน มีการแบ่งแยกคนรวยคนจน เป็นคนแปลกหน้า และมีความขัดแย้งกัน (ดังรายละเอียดในตาราง 5) หากพิจารณาถึงความรักความผูกพันกันของคนในครอบครัว พบว่า มีระดับความรักความผูกพันกันของคนในครอบครัวอยู่ในระหว่าง 4.0-10.0 โดยมีค่าเฉลี่ย 8.55 ซึ่งสูงกว่าก่อนที่มีการก่อตั้งโรงงานเครื่องปั้นดินเผาเล็กน้อยซึ่งมีค่าอยู่ในระหว่าง 2.0-10.0 และค่าเฉลี่ย 8.53 ส่วนความรักความผูกพันกันของคนในชุมชนมีระดับความรักความผูกพันกันระหว่าง 0-10 ค่าเฉลี่ย 7.37 ซึ่งสูงกว่าก่อนที่มีการก่อตั้งโรงงานเครื่องปั้นดินเผาเล็กน้อยซึ่งมีค่าอยู่ในระหว่าง 0-10 ค่าเฉลี่ย 7.31

ตาราง 5 ภาวะสุขภาพด้านสังคม เปรียบเทียบก่อนและหลังการก่อตั้งโรงงานเครื่องปั้นดินเผา

ภาวะสุขภาพด้านสังคม (n = 200)	ก่อนการก่อตั้ง โรงงาน		หลังการก่อตั้ง โรงงานถึงปัจจุบัน		ภาวะสุขภาพด้าน สังคมในปัจจุบัน เทียบกับก่อนการ ก่อตั้งโรงงาน
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. คนในครอบครัวได้อยู่ร่วมกัน อย่างพร้อมหน้า	170	85.0	143	71.5	ลดลง
2. คนในครอบครัวมีเวลาดูแล กันและกัน	184	92.0	178	89.0	ลดลง
3. คนในชุมชนได้มีงานทำเป็น หลักแหล่ง	132	61.0	161	80.5	เพิ่มขึ้น
4. คนในชุมชนเข้าร่วมงานต่างๆ ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	182	91.0	182	91.0	เหมือนเดิม
5. คนในชุมชนมีความสามัคคี	187	93.5	188	94.0	เพิ่มขึ้น
6. มีความขัดแย้งกันในครอบครัว	68	34.0	64	32.0	ลดลง
7. คนในชุมชนมีความขัดแย้งกัน	38	19.0	40	20.0	เพิ่มขึ้น
8. คนในชุมชนเป็นคนแปลกหน้า	37	18.5	65	32.5	เพิ่มขึ้น
9. คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ แบบตัวใครตัวมัน	58	29.0	71	35.5	เพิ่มขึ้น
10. คนในชุมชนมีการแบ่งแยกคน รายคนจน	46	23.0	53	26.5	เพิ่มขึ้น

4.2.4 ภาวะสุขภาพด้านจิตวิญญาณ (ปัญญา)

ภาวะสุขภาพด้านจิตวิญญาณ (ปัญญา) พบว่า ประชาชนมีภาวะสุขภาพด้านจิตวิญญาณเปลี่ยนไปจากเดิมทั้งในทางบวก ทางลบ และไม่เปลี่ยนแปลง ได้แก่ ความภาคภูมิใจในชุมชนที่เป็นชุมชนที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักของคนต่างชุมชนและต่างจังหวัด ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากการขายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตจากโรงงานในชุมชน ดังคำพูดที่ว่า

“มีโรงงานเซรามิกในชุมชนก็ดี ทำให้สร้างชื่อเสียงให้กับชุมชน เป็นที่รู้จักของคนต่างถิ่น เซรามิกของโรงงานบ้านเรามีคนเอาไปขายที่กรุงเทพฯ ส่วนจตุจักร พ่อคนกรุงเทพ มาทอดผ้าป่าหมู่บ้านใกล้เคียงบ้านเรา เขาก็มาดูงานที่โรงงานและซื้อเซรามิกไป”

นอกจากนี้ภาวะสุขภาพด้านจิตวิญญาณในเรื่องอื่นๆ ได้แก่ ความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนาและการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น จะเห็นได้จากการที่คนในชุมชนชอบทำบุญจัดงานตามจารีตประเพณีของท้องถิ่น เช่น การจัดงานวันปีไหมเมือง (สงกรานต์) วันที่ 13-16 เมษายน มีการรณรงค์นำผ้าห่มผู้สูงอายุทุกคนในหมู่บ้าน โดยจัดพิธีร่วมกันที่วัดชมพูหลวง มีการจัดซุ้มประตูบ้านตกแต่งให้สวยงาม ตอนกลางคืนมีงานรื่นเริงเพื่อให้คนในชุมชนได้มีกิจกรรมร่วมกัน รวมทั้งมีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษ นอกจากนี้มีงานประเพณีล่องสะเปา ที่ทางชุมชนบ้านชมพูได้จัดงานตามประเพณีเป็นประจำทุกปี มีการแห่สะเปาของหมู่บ้าน ตกแต่งคุ่มบ้านของแต่ละหมวดให้สวยงาม ซึ่งการจัดงานตามประเพณีดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่ชุมชนช่วยกันจัดขึ้นมา ทุกคนมีส่วนร่วม คนในชุมชนมีความสุขกับการร่วมจัดงานประเพณี ซึ่งงานประเพณีดังกล่าว จะเป็นที่ยึดเหนี่ยวของคนในชุมชน ลูกหลานหรือคนในชุมชนบ้านชมพูที่ไปอยู่ต่างพื้นที่จะกลับมาบ้านชมพูในช่วงงานประเพณีดังกล่าว ดังคำพูดที่ว่า

“การจัดงานตามประเพณีของบ้านเราทำให้คนในชุมชนสนุกสนาน เป็นการอนุรักษ์ประเพณีดั้งเดิมของชุมชน ทุกคนจะช่วยกันจัดงาน ก็มีความสุขจากการจัดงาน ได้บุญด้วย”

“การจัดงานประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ช่วยทางด้านจิตใจ ช่วยทำให้มีสุขภาพจิตดี ทำแล้วได้บุญ ทุกคนช่วยกัน หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส มีการแต่งตัวชุดพื้นเมืองของเรา ชาวบ้านยังมีความศรัทธาต่อวัดต่อศาสนา”

แต่การปฏิบัติธรรม การทำบุญตักบาตร งานประเพณีอื่นๆ คนที่มาทำบุญที่วัดเป็นประจำมักจะเป็นผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุจะมาทำบุญตักบาตรที่วัดเป็นประจำ คนหนุ่ม คนวัยทำงานมาทำบุญที่วัดค่อนข้างน้อย เนื่องจากต้องไปทำงาน ไปค้าขาย นอกจากนี้ คนรุ่นใหม่ไม่สนับสนุนให้บุตรหลานบวชเป็นสามเณรหรือบวชเป็นพระ โดยให้เหตุผลว่าการบวชเป็นพระเป็นเณร ไม่ได้ประโยชน์มาก ไม่ได้เรียนหนังสือ เสียโอกาสในการศึกษา ดังนั้นวัดจึงไม่มีสามเณรหรือพระมากเหมือนแต่ก่อน ปัจจุบันมีพระเพียง 2-3 รูป ไม่มีสามเณรและเด็กวัดเลย และคนปัจจุบันนิยมส่งลูก

เรียนหนังสือ เรียนจบแล้วหางานทำ จะมีบางคนเมื่อได้ทำงานแล้วก็ลาบวชพระ 7 วัน หรือ 1 เดือน แล้วก็สึกออกไป ดังคำพูดที่ว่า

“แม่ชอบการไปทำบุญ งานบุญ งานวัดสนุกดี ได้หัวเราะ ไม่เครียด และได้บุญด้วย”

“การทำบุญ งานประเพณีต่างๆ ส่วนใหญ่คนที่มาทำบุญ มาตักบาตร จะเป็น ผู้สูงอายุ คนเดิมๆ คนหนุ่มไม่ค่อยมา เพราะมัวแต่ไปทำงาน ไปค้าขาย คนทำงานไม่มีเวลามาทำบุญ เมื่อเทียบกับแต่ก่อน จะแตกต่างกัน เพราะเมื่อก่อนคนที่มาทำบุญที่วัดจะมีครบทุกวัย”

“คนรุ่นใหม่ไม่นิยมบวชพระ เพราะว่า การบวชพระไม่ได้ประโยชน์มาก ไม่ได้ เล่นเหมือนคนทั่วไป ต้องสำรวม เรียบร้อย การบวชพระจะมีแต่คนที่ทำงานแล้วลาบวช 7 วัน หรือ 1 เดือนแล้วก็สึก เด็กวัดไม่มี เพราะเด็กจะเรียนหนังสือกัน”

สำหรับการช่วยเหลือกันและกันของคนในชุมชนพบว่า คนในชุมชนมีการช่วยเหลืองานที่เป็นงานส่วนรวมค่อนข้างดี มีความเสียสละ ชอบบริจาคทำบุญ ดังจะเห็นได้จากการร่วมกันจัดงานประเพณีต่างๆ ในชุมชน แต่การช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชนจะมีค่อนข้างน้อยลง ไม่มีการลงแขกช่วยเหลือกันเหมือนดังแต่ก่อน กลับเป็นการจ้างการทำงาน จึงเป็นลักษณะการปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ค่าตอบแทนเป็นเงินค่าจ้าง การช่วยเหลือกันของคนในชุมชนจึงมีกันในวงแคบๆ ในกลุ่มที่เป็นเครือญาติ ซึ่งการที่คนปัจจุบันเห็นแก่เงินมากขึ้นนั้น ส่วนหนึ่งคงเนื่องมาจากภาวะทางเศรษฐกิจที่ต้องทำงานหาเงินเพื่อสำหรับใช้จ่ายในครอบครัว ภาระค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น ประกอบกับค่าครองชีพที่สูงขึ้น สิ่งของมีราคาแพง อะไรก็คิดเป็นเงินเป็นทอง ต้องซื้อต้องขาย ดังนั้น การปฏิบัติต่อกันของคนจึงถูกกำหนดมูลค่าเป็นเงินแทนมูลค่าทางด้านจิตใจ แต่ความหวังใยปรารถนาดีต่อกันของคนในชุมชนนี้ยังมีอยู่ ดังคำพูดที่ว่า

“เวลาหมู่บ้านมีการมีงานคนในหมู่บ้านก็ช่วยเหลือกันดี มีความสามัคคีกันอยู่ แต่เวลาที่เป็นงานของชาวบ้าน เช่น การรื้อบ้าน (เดเฮือน) ซ่อมแซมบ้าน ต่อเติมบ้าน เวลาไปวานคนมาช่วยงาน เขาก็จะไม่มาช่วย อ้างว่าไม่ว่าง ไม่มีเวลา แม้แต่เพื่อนสนิทที่ซี้ กันมากๆ บางคนก็ยังไม่มาช่วยเลย ส่วนใหญ่ก็จะเป็นการจ้าง”

“คนปัจจุบันช่วยกันนี้หวังแต่กิน หวังแต่เงิน มาช่วยงานต้องถามหาของกิน ถามหาเหล่าหายาก่อน ถ้าเลี้ยงไม่ดีก็เอาไปเสิร์ฟแล้วไม่ค่อยมาช่วยงาน อย่างงานวัดเวลาจัดงานแล้วก็ไม่มีคนมาช่วยเก็บกวาดตอนจัดเตรียมก็มาช่วยดีพองานแล้วเสร็จไม่มีคนมาเก็บ ไม่เหมือนคนแต่ก่อนเขาจะช่วยงานกันอย่างจริงจัง(ทำแต่) ช่วยกันทำช่วยกันกิน(ช่วยกันชะช่วยกันกิน)”

“คนปัจจุบันต้องทำมาหาเงิน ทำอะไรก็คิดถึงเงินก่อน เลยไม่ค่อยมีเวลามาช่วยเหลือกันเหมือนแต่ก่อน พี่ว่ามันคงมาจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ภาระค่าใช้จ่ายที่สูง ของก็แพง ก็เลยต้องทำงานหาเงินให้มาก”

“คนปัจจุบันมีความเห็นแก่ตัว คิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนตน นิยมวัตถุ ไม่คิดถึงทางธรรม ไม่ปฏิบัติตามธรรมะ สภาพแวดล้อมมีสิ่งชั่ว่มาก มีสิ่งเสพติด คนไม่ปฏิบัติตามคำสอนของพ่อแม่ไม่เชื่อฟังพ่อแม่”

“ความสำนึกรักบ้านเกิด ความภาคภูมิใจในชุมชน ของคนปัจจุบันนี้ จะมีน้อยกว่าคนสมัยก่อน ชอบไปทำงานต่างถิ่น พอเรียนหนังสือจบก็ไปทำงานแล้วไม่ค่อยมาอยู่บ้าน ถึงแม้มีโรงงานในหมู่บ้านก็ไม่ค่อยทำ ต้องการไปทำงานตามที่ได้เรียนมา การที่คนมีงานทำ ทำให้หมู่บ้านมีความเจริญด้านวัตถุ แต่จิตใจไม่เจริญด้วย ยังเห็นแก่ตัวกันมาก”

การสำรวจภาวะสุขภาพด้านจิตวิญญาณและการเปลี่ยนแปลงภาวะสุขภาพด้านจิตวิญญาณ หลังการก่อตั้งโรงงานเครื่องปั้นดินเผา จากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า หลังการก่อตั้งโรงงาน มีกลุ่มตัวอย่างที่มีภาวะสุขภาพด้านจิตวิญญาณด้านบวกที่ดีขึ้น ได้แก่ ความรู้สึกภาคภูมิใจที่เป็นคนในชุมชนและรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน แต่มีภาวะสุขภาพด้านจิตวิญญาณเชิงบวกที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางลบ มีลดลงเล็กน้อย ได้แก่ ความรู้สึกมีความรักหวงแหนชุมชน รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า และอยากทำบุญและช่วยเหลือผู้อื่น คนในชุมชนชอบทำบุญ ชอบช่วยเหลือเกื้อกูลคนที่ตกทุกข์ได้เดือดร้อน และมีความเสียสละ ตามลำดับ ส่วนภาวะสุขภาพด้านจิตวิญญาณในทางลบ ที่เปลี่ยนแปลงไปในทางลบ มีผลต่อภาวะสุขภาพด้านจิตวิญญาณ ได้แก่ คนในชุมชนมีการเลือกปฏิบัติ เห็นแก่พวกพ้อง เป็นสังคมที่เห็นแก่เงิน เอาเงินเป็นค้ำประกันการปฏิบัติต่อกัน และมีความเห็นแก่ตัว แข่งแย่งแข่งขันกัน (ดังรายละเอียดในตาราง 6)

ตาราง 6 ภาวะสุขภาพด้านจิตวิญญาณ เปรียบเทียบก่อนและหลังการก่อตั้งโรงงานเครื่องปั้นดินเผา

ภาวะสุขภาพด้านจิตวิญญาณ n = 200	ก่อนการก่อตั้ง โรงงาน		หลังการก่อตั้ง โรงงานถึง ปัจจุบัน		ภาวะสุขภาพ ด้าน จิตวิญญาณใน ปัจจุบันเทียบ กับก่อนการ ก่อตั้งโรงงาน
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
ภาวะสุขภาพด้านจิตวิญญาณทางบวก					
- รู้สึกภาคภูมิใจที่เป็นคนในชุมชน	145	97.5	198	99.0	เพิ่มขึ้น
- รู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน	187	93.5	188	94.0	เพิ่มขึ้น
- รู้สึกมีความรักหวงแหนชุมชน	197	98.5	196	98.0	ลดลง
- รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า	197	98.5	195	97.5	ลดลง
- อยากทำบุญและช่วยเหลือผู้อื่น	196	98.0	195	97.5	ลดลง
- คนในชุมชนชอบทำบุญ	200	100	198	99.0	ลดลง
- คนในชุมชนชอบช่วยเหลือ เกื้อกูลคนที่ตกทุกข์ได้คนอื่น	193	96.5	188	94.0	ลดลง
- คนในชุมชนมีความเสียสละ	191	95.5	190	95.0	ลดลง
ภาวะสุขภาพด้านจิตวิญญาณทางลบ					
- คนในชุมชนมีการเลือกปฏิบัติ เห็นแก่พวกพ้อง	57	28.5	67	33.5	เพิ่มขึ้น
- คนในชุมชนเป็นสังคมที่เห็น แก่เงิน เอาเงินเป็นตัวตั้งในการ ปฏิบัติต่อกัน	51	25.5	62	31.0	เพิ่มขึ้น
- คนในชุมชนมีความเห็นแก่ตัว	45	22.5	58	29.0	เพิ่มขึ้น

4.3 ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะสุขภาพ

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะสุขภาพ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านประชากรและสังคม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านพฤติกรรมสุขภาพ ปัจจัยด้านการรับบริการสุขภาพ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในชุมชน และความสัมพันธ์ของปัจจัยกับภาวะสุขภาพ มีรายละเอียดดังนี้

4.3.1 ปัจจัยด้านประชากรและสังคม

พบว่า สภาพสังคมเป็นชุมชนขนาดกลาง มีจำนวนหลังคาเรือนทั้งหมด 413 หลัง ประชากรทั้งหมด 1,527 คน เมื่อประมาณ 10 ปีก่อนคนในชุมชนมีความเป็นอยู่แบบชุมชนชนบททั่วไปมีความเป็นเครือญาติกันสูง มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน การทำนามีการลงแขกช่วยเหลือกัน หลังจากที่มีการพัฒนา มีการส่งเสริมการอุตสาหกรรมมากขึ้น ประกอบกับชุมชนบ้านชมพู่อยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองลำปาง ประชาชนในชุมชนจึงได้เปลี่ยนวิถีชีวิตจากการทำนาทำสวนมาเป็นการทำงานรับจ้างใน โรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น อาชีพทำนาที่ทำกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษมีคนทำน้อยลง บางคนก็ขายที่นาเพราะไม่มีคนทำ ประกอบกับการทำนามีการลงทุนสูงขึ้น ค่าแรงค่อนข้างแพง ไม่มีการลงแขกช่วยเหลือกันเหมือนดังแต่ก่อน แต่เป็นการจ้างการทำงาน จึงเป็นลักษณะการปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ค่าตอบแทนเป็นเงินค่าจ้าง การช่วยเหลือกันของคนในชุมชนจึงมีกันในวงแคบๆ ในกลุ่มที่เป็นเครือญาติ ดังคำพูดที่ว่า

“ปัจจุบันไม่ค่อยมีคนทำนา เหลือเพียง 4 – 5 หลัง ที่ทำนา เนื่องจากค่าจ้างแพง บางคนปล่อยให้ที่นาว่าง ให้คนทำฟรีๆ โดยไม่ต้องเช่ายังไม่มีคนทำ คนเลิกทำนา ไปรับจ้างในเมือง ตามโรงงานต่างๆ ความจริงหมู่บ้านนี้น้ำท่าดี ไม่ขาดแคลนน้ำทำนา น่าจะใช้ประโยชน์จากที่นา คนที่ทำนาอยู่ก็จะเป็นคนที่มีรต ไถนา มีคนช่วยทำนา ไม่ต้องจ้างมาก ซึ่งค่าจ้างที่แพง อย่างค่าไถนา จ้างไร่ละ 700 บาท จ้างปลูก จ้างเก็บเกี่ยวข้าว วันละ 150 บาท ค่าจ้างที่แพงจึงไม่คุ้ม เลยไปทำงานรับจ้างแล้วเอาเงินซื้อข้าวกิน ใ้กินข้าวเม็ดงามๆด้วย”

หากพิจารณาถึงเรื่องความสามัคคีและการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชน พบว่าการรวมกลุ่มกันจะเป็นแบบลักษณะกลุ่มที่เป็นทางการ เป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นเนื่องจากทางราชการได้มาบอกกล่าวให้จัดตั้งกลุ่มขึ้นมา เช่น กลุ่มคณะกรรมการชุมชน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กลุ่มกองทุนเงินล้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มออกกำลังกายของผู้สูงอายุ กลุ่มออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ส่วนกลุ่มที่ตั้งขึ้นโดยชุมชนเองได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มฌปนกิจสงเคราะห์ ซึ่งการรวมกลุ่ม

ดังกล่าวข้างต้น เป็นการเข้าร่วมกลุ่มของประชาชนเองโดยความสมัครใจไม่มีการบังคับ โดยเฉพาะกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์จะมีประชาชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกเกือบครบทุกคนเพราะว่ากลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์เป็นกลุ่มที่ช่วยเหลือกันเมื่อมีสมาชิกกลุ่มเสียชีวิต มีการเก็บเงินจากสมาชิกเพื่อนำไปจัดพิธีทางศาสนาและการทำงานในงานศพ นอกจากนี้สมาชิกของกลุ่มจะช่วยกันจัดงานศพให้กับเพื่อนสมาชิกที่เสียชีวิต ครอบครัวผู้เสียชีวิตจะได้ไม่เดือดร้อนเรื่องภาระค่าใช้จ่ายในงานศพ ดังคำพูดที่ว่า

“เมื่อมีงานศพในหมู่บ้านชาวบ้านก็จะไปช่วยกันจัดงานศพ ไปหอมสมาชิกและหอมพิเศษเพื่อเป็นการช่วยเหลือกัน นำเงินไปใช้จ่ายในงานศพ ถ้าไม่เป็นสมาชิก จะไม่มีเงินจัดงานศพ โดยเฉพาะคนจนต้องไปกู้ยืมเงินจากคนอื่นมาจัดงาน ดอกเบี้ยก็แพง บางคนคิดดอกเบี้ยละ 10, 20 ก็มี”

ส่วนกลุ่มกองทุนเงินล้านนั้นเป็นการจัดตั้งกลุ่มสมาชิกตามนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการช่วยเหลือให้ประชาชนมีแหล่งเงินทุนสำหรับการกู้ยืม ไปประกอบอาชีพต่างๆ ในชุมชน การกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ กองทุนบ้านชมพูคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 60 สตางค์/เดือน (ร้อยละ 7.2 ต่อปี) การดำเนินงานที่ผ่านมาของกองทุนไม่มีปัญหาอะไร สมาชิกที่กู้ยืมเงิน ส่งเงินตามกำหนดเหตุผลส่วนใหญ่ที่กู้เพื่อนำไปประกอบอาชีพ เช่นการลงทุนค้าขาย เลี้ยงไก่ โดยให้กู้ได้ไม่เกินคนละ 15,000 บาท ดอกเบี้ยจากการดำเนินงานของกองทุน ได้นำมาจัดเป็นทุนการศึกษาให้เด็กนักเรียนในหมู่บ้าน และจัดสรรให้วัดทั้ง 2 แห่งในชุมชน เพื่อนำไปใช้ในกิจการของวัด

นอกจากกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ และกลุ่มกองทุนเงินล้านแล้ว ในชุมชนบ้านชมพูยังมีกลุ่มแม่บ้าน ที่เป็นการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเพื่อช่วยเหลือกันและกัน กลุ่มแม่บ้านจะมีบทบาทมากในการจัดงานเลี้ยง งานต้อนรับต่างๆ ในชุมชน เช่นงานบุญงานประเพณีเทศกาลต่างๆ รวมทั้งการจัดงานศพที่มีในชุมชน กลุ่มแม่บ้านจะช่วยกันจัดเตรียมข้าวปลาอาหาร ตกแต่งประดับประดาและงานฝีมือต่างๆ ดังนั้นแม่บ้านเกือบครบทุกหลังคาเรือนจะร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มแม่บ้าน

จากการสำรวจในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างต่อการร่วมเป็นสมาชิกและร่วมกิจกรรมของกลุ่มต่างๆ ที่มีในชุมชนพบว่า ร้อยละ 90.5 ร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ รองลงมาคือกลุ่มกองทุนเงินล้าน และกลุ่มแม่บ้าน ตามลำดับ (ดังรายละเอียดในตาราง 7)

ตาราง 7 จำนวนและร้อยละของการร่วมเป็นสมาชิกและการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม

รายชื่อกลุ่ม (n = 200)	เป็นสมาชิก (จำนวน)	ร้อยละ	ร่วมกิจกรรม (จำนวน)	ร้อยละ
กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์	181	90.5	170	85.0
กลุ่มกองทุนเงินล้าน	106	53	97	48.5
กลุ่มแม่บ้าน	79	39.5	57	28.5

4.3.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจของประชาชนในชุมชนบ้านชมพู หากพิจารณาโดยรวมแล้วพบว่า มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี มีงานทำ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างตามห้างร้าน บริษัท โรงงานต่างๆ รวมทั้งโรงงานเครื่องปั้นดินเผาที่ตั้งอยู่ในชุมชนและ โรงงานที่อยู่ในตัวเมืองลำปาง เนื่องจากที่ตั้งของชุมชนอยู่ห่างจากตัวเมืองลำปางประมาณ 8 กิโลเมตร และมีความสะดวกในการเดินทาง นอกจากอาชีพรับจ้างแล้วมีการประกอบอาชีพค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว เช่น การทำแหนม ซึ่งมีการทำแหนมกันมากในชุมชนรวมแล้วประมาณ 20 หลังคาเรือน โดยทำแหนมส่งขายทั่วตลาดในเมืองลำปาง นอกจากนี้ยังมีการค้าขายผลิตภัณฑ์เซรามิกทั้งขายส่งและขายปลีก กิจกรรมทำแหนมและการค้าเซรามิก ทำให้เกิดการจ้างงานขึ้นในชุมชน การทำแหนมจ้างคนมาช่วยห่อแหนม แต่ละรายที่ทำแหนมจะใช้เนื้อหมูประมาณวันละ 50 กิโลกรัม ต้องจ้างคนช่วยห่อแหนม 3-5 คนต่อวัน ส่วนการค้าขายเซรามิกนั้น ผู้ค้าจะไปรับซื้อผลิตภัณฑ์เซรามิกจากโรงงานแล้วนำมาคัดแยกเกรดผลิตภัณฑ์บรรจุหีบห่อส่งไปขาย มีผู้ประกอบการอยู่ 3 ราย แต่ละรายต้องจ้างคนมาทำงานด้วย 3-5 คน นอกจากนี้ยังมีการประกอบอาชีพอื่นๆ อีก เช่น รับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และพนักงานบริษัท

การที่มีโรงงานในชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีงานทำใกล้บ้าน ทำให้ประหยัดค่ารถโดยสารหรือน้ำมันเชื้อเพลิงในการเดินทางไปทำงาน ประหยัดค่าอาหารกลางวันเพราะสามารถกลับมารับประทานอาหารกลางวันที่บ้านได้ มีความปลอดภัยและลดความเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุจากการจราจร ไม่ต้องเดินทางไกล นอกจากนี้ คนในชุมชนยังมีโอกาสในการทำงานมากขึ้น ผู้สูงอายุหรือเด็กนักเรียน นักศึกษาก็มีงานทำ ช่วยหาเงินให้กับครอบครัวได้ เช่น ช่วงปิดเทอมนักเรียน นักศึกษาบางคนไปรับจ้างทำงานตามโรงงานเครื่องปั้นดินเผา หรือช่วงที่มีงานเร่ง โรงงานก็ให้เอางานมาทำที่บ้านได้ เช่น การร้อยโมบายเซรามิก เด็กและผู้สูงอายุได้ช่วยกันทำงาน ทำให้ทุกคนมีโอกาสนในการช่วยกันหาเงิน เมื่อคนมีงานทำ ไม่ว่างงาน ทำให้มีรายได้ เศรษฐกิจดี อาจเป็นผลให้ไม่มีการลักขโมยของคนในชุมชน ดังคำพูดที่ว่า

“การที่มีโรงงานในหมู่บ้าน หรือใกล้หมู่บ้าน แม้ว่าคินะ ทำให้คนมีงานทำ ทำงานใกล้บ้าน กลางวันก็ไปกินข้าวเที่ยงที่บ้าน”

“มีโรงงานในหมู่บ้านดีค่า(นะ) ทำให้ คนมีงานทำ มีเงินไหลเข้าหมู่บ้าน คนมีเงินใช้จ่าย การค้าขายก็ขายดี ทำให้ชุมชนมีเศรษฐกิจดี”

“ปัญหาการลักขโมย ปัจจุบันไม่มี เพราะว่า ไม่มีคนคิดยาเสพติดในชุมชน อีกส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะว่า คนในชุมชนมีงานทำ ไม่ว่างงาน เศรษฐกิจดี”

แต่มีบางกลุ่มที่ไม่อยากไปทำงานที่โรงงานเครื่องปั้นดินเผา ถึงแม้ว่าจะอยู่ใกล้บ้านก็ตาม เนื่องจากว่าตนเองจบการศึกษาในระดับชั้นที่สูง เช่น ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือปริญญาตรี ไม่มีความถนัดในการทำงานเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา งานไม่ตรงกับที่เรียนมา จึงไม่ไปทำ แต่ยังมีอีกเหตุผลหนึ่งที่ไม่ทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผา เพราะค่าจ้างต่ำ จึงทำให้เกิดการว่างงานขึ้น จากการสำรวจการมีงานทำของสมาชิกวัยแรงงานในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างพบว่า อัตราการมีงานทำ ร้อยละ 70.7 ทำงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผาร้อยละ 0.05 อัตราการว่างงานร้อยละ 29.30 แต่ถ้าหากไม่นับรวมผู้ที่ว่างงานเนื่องจากเป็นนักเรียนนักศึกษาอยู่ จะเหลือผู้ที่ว่างงานจริงๆ ร้อยละ 16.16 ส่วนฐานะทางเศรษฐกิจนั้น ร้อยละ 58.5 มีรายได้ที่เพียงพอกับรายจ่ายแต่ไม่เหลือเก็บ แต่มีกลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะค่อนข้างยากจน มีหนี้สิน ประมาณร้อยละ 18.5

4.3.3 ปัจจัยด้านพฤติกรรมสุขภาพ

จากการศึกษาพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนในชุมชนพบว่า มีพฤติกรรมส่งเสริมการมีสุขภาพดีหลายประการ เช่น การส่งเสริมการออกกำลังกายทั้งของผู้สูงอายุ ประชาชนทั่วไป และเยาวชน ดังจะเห็นได้จากการที่มีการออกกำลังกายของกลุ่มผู้สูงอายุโดยการรำไม้พลองทุกวัน เวลาตอนเย็นที่บริเวณลานวัดชมพูหลวง กลุ่มผู้สูงอายุที่มาร่วมออกกำลังกายส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ส่วนผู้สูงอายุผู้ชายบางคนจะออกกำลังกายโดยการวิ่งเหยาะๆ ในตอนเช้าหรือตอนเย็น ส่วนกลุ่มประชาชนทั่วไปนั้นมีการรวมกลุ่มกันเดินแอโรบิก ทุกวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ เวลาประมาณ 18.30–19.30 น. ใช้เวลาเดินประมาณ 1 ชั่วโมง กิจกรรมการเดินแอโรบิกเริ่มมาตั้งแต่เดือนมีนาคม 2546 เป็นโครงการที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขสถานีอนามัยบ้านพอนดำเนินการร่วมกัน ทุกครั้งจะมีครูมาเป็นผู้นำเดิน ช่วงแรกๆ มีผู้คนไปร่วมออกกำลังกาย

กันมากประมาณวันละ 60 คน ทุกครั้งที่ไปเดินทุกคนจะต้องเสียค่าร่วมกิจกรรมคนละ 5 บาท เพื่อร่วมจ่ายเป็นค่าตอบแทนครู แต่ระยะหลังๆ นามีคนไปเดินแอโรบิกน้อยเนื่องจากไม่มีผู้นำเดิน คนที่ไปเดินด้วยกัน ไม่มีใครที่จะเป็นผู้นำเดินได้ สำหรับกลุ่มเยาวชน มีกิจกรรมการออกกำลังกาย เช่น เล่นตะกร้อ บาสเก็ตบอล ฟุตบอล และเปตอง ซึ่งจะมีสนามกีฬาอยู่ใกล้ๆ ลานวัดชมพูหลวง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนบ้านชมพูมีการส่งเสริมการเล่นกีฬา การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ผู้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการออกกำลังกาย ดังคำพูดที่ว่า

“การออกกำลังกายทำให้ร่างกายสบาย เบนเนื้อเบาตัว ร่างกายคล่องแคล่ว แพนของป่าจะดูวิ่งตอนเช้าทุกวัน วิ่งเวลาตีสี่ตีห้าถึงหกโมง วิ่งประมาณวันละ 1 ชั่วโมง แต่ป่าวิ่ง วิ่งไปไหว แต่จะเดินรอบๆบ้านทุกวัน”

“การออกกำลังกายทำให้ร่างกายแข็งแรง มีภูมิต้านทานดีจะได้ไม่เจ็บป่วย ไม่ต้องไปหาหมอ คนไข้ก็ไม่แน่นโรงพยาบาล พี่ไปร่วมการเดินแอโรบิกทุกวัน ไปเดินออกกำลังกายแล้วจิตใจดี หายเครียด สุขภาพแข็งแรง ไม่ปวดเมื่อย ผ่อนคลายอารมณ์ดี ไม่หงุดหงิด เส้นเอ็นปวดเมื่อยที่เป็นอยู่ก็หายไป ส่วนแฟนพี่จะวิ่งตามถนนในหมู่บ้านเวลาเช้าบ้างหรือตอนเย็นหลังจากที่เลิกงานกลับมา”

สำหรับพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ เช่น การดื่มสุรา สูบบุหรี่ เสพยาเสพติด รวมทั้งการรับประทานอาหารประเภทเนื้อสัตว์หรือปลาสุกๆดิบๆ นั้น พบว่า คนในชุมชนไม่มีการเสพยาเสพติด เช่น ยาบ้า แต่การสูบบุหรี่ ดื่มสุรา ยังมีอยู่แต่มีสัดส่วนที่น้อยลง ตั้งแต่มีการรณรงค์การเลิกสูบบุหรี่ มีการออกกฎหมายประกาศเขตห้ามสูบบุหรี่ รวมทั้งการรับรู้ถึงผลเสียของการสูบบุหรี่ ทำให้คนเลิกสูบบุหรี่ คนรุ่นใหม่ วัยรุ่น เยาวชนในปัจจุบันมีการสูบบุหรี่น้อยมาก ดังคำพูดที่ว่า

“มีคนสูบบุหรี่น้อย เวลาไปงานสังคม ไม่มีที่สูบ ต้องออกมาสูบบ้างนอก เวลาสูบบุหรี่คน(พ่อ)มอง อายคนอื่น จึงเลิกสูบกัน”

ส่วนการดื่มสุรานั้นมีบ้าง คนที่ดื่มสุรามีน้อยมาก ส่วนใหญ่จะดื่มเวลาว่างงานเลี้ยงสังสรรค์กัน หลังจากเลิกงานตอนเย็น หรือบางครั้งก็ดื่มกันเมื่อได้รับค่าจ้าง แต่การดื่มเบียร์จะมีมากขึ้น มีการดื่มทั้งผู้ชายและผู้หญิง ส่วนเครื่องดื่มให้กำลังงาน เช่น กระทิงแดง ลิโพ คาราบาวแดง มีการดื่มกันบ้างเช่นกัน โดยเชื่อว่าดื่มแล้วสดชื่น ไม่ง่วง ทำงานได้มาก ดังคำพูดที่ว่า

“ตอนที่มียานเร่ง งานหนักแล้วทำงานไม่ทัน พี่ก็ซื้อคาราบาวแดงมากิน จะได้ไม่
ง่วง ทำงานได้นึก(มาก) แต่เหล้าเบียร์พี่บ๊ากินนะ แพนพี่กินเหล้า สูบบุหรี่ปี่ก็อยากซื้อเล็ก”

“ผมเคยสูบบุหรี่ แต่เลิกมาได้ 10 กว่าปีแล้ว แต่เหล้านี่ยังกินอยู่ กินเวลาที่มีการมี
งาน เวลาสังสรรค์กับเพื่อนฝูง นานๆครั้ง ไม่คิดนะ”

จากการสำรวจพฤติกรรมสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างในวิธีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า มีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีเพียงร้อยละ 9.0 โดยมีพฤติกรรมที่ส่งเสริมการมีสุขภาพ การได้รับประทานอาหารครบห้าหมู่ 6-7 วันต่อสัปดาห์ มีร้อยละ 55.5 รับประทานผักและผลไม้ 6-7 วันต่อสัปดาห์ มีร้อยละ 78.5 ออกกำลังกายติดต่อกันนานอย่างน้อย 30 นาที อาทิตย์ละ 3 ครั้งขึ้นไป มีร้อยละ 36.0 ส่วนพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ รับประทานอาหารประเภทเนื้อสัตว์หรือปลาสุกๆดิบๆ มีร้อยละ 55.0 การดื่มสุรา ร้อยละ 28.5 และสูบบุหรี่ ร้อยละ 24.0 (ดังรายละเอียดในตาราง 8)

ตาราง 8 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามพฤติกรรมสุขภาพ

พฤติกรรมสุขภาพ n = 200	ไม่ทำเลย	ทำ 1-2 วัน /สัปดาห์	ทำ 3-5 วัน /สัปดาห์	ทำ 6-7 วัน /สัปดาห์
1. การรับประทานอาหารครบห้าหมู่	0.0	9.0	35.5	55.5
2. การรับประทานผัก หรือ ผลไม้	0.0	2.0	19.5	78.5
3. การรับประทานเนื้อสัตว์ปีก เช่น ไก่	7.0	58.0	23.5	11.5
4. การรับประทานเนื้อหมูติดมัน	7.5	30.5	30.5	31.5
5. การรับประทานไข่	1.5	24.5	39.5	34.5
6. รับประทานอาหารเนื้อสัตว์สุกๆดิบๆ เช่น ลาบ ส้า แหนม ปลาต้ม ก้อย	45.0	49.0	6.0	0.0
7. ดื่มสุราหรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์	71.5	21.0	3.0	4.5
8. ดื่มเครื่องดื่มให้กำลังงาน	80.0	12.5	2.5	5.0
9. สูบบุหรี่	76.0	6.5	3.0	14.5
10. ออกกำลังกายติดต่อกันนาน 30 นาที	36.5	27.5	11.5	24.5
11. นอนหลับพักผ่อนติดต่อกันนานวัน ละ 6-8 ชม.	3.5	6.5	15.5	74.5

4.3.4 ปัจจัยด้านการรับบริการสุขภาพ

ปัจจัยการรับบริการสุขภาพพบว่า การจัดการกับความเจ็บป่วยของประชาชน มีการพึ่งพาระบบสุขภาพทั้ง 3 ระบบคือ ระบบการแพทย์ภาคประชาชน ระบบการแพทย์สมัยใหม่ และระบบการแพทย์พื้นบ้าน เมื่อมีการเจ็บป่วยเกิดขึ้นระบบการแพทย์สมัยใหม่จะเป็นที่พึ่งแรกของชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่ไปใช้บริการที่สถานอนามัยบ้านฟ่อน ซึ่งอยู่ห่างจากชุมชน ประมาณ 1 กิโลเมตร รองลงไปคือใช้บริการที่โรงพยาบาลลำปาง โรงพยาบาลเกาะคา โรงพยาบาลเขลางค์ราม โรงพยาบาลค่ายสุรศักดิ์มนตรี และคลินิก แต่ยังคงพบว่าการซื้อยาตามร้านค้าอยู่บ้าง ส่วนมากเป็นยาประเภทยาแก้ปวด แก้ไข เช่น ยาพาราเซตามอล การเลือกใช้สถานบริการนั้น ถ้าประเมินความรุนแรงของการเจ็บป่วยของตนเองว่าอาการไม่รุนแรงจะไปรักษาที่สถานอนามัยหรือซื้อยากินเอง ถ้ารักษาแล้วไม่หายจึงจะไปรับการรักษาต่อที่โรงพยาบาล แต่มีผู้ที่มีฐานะทางการเงินดีบางคน เมื่อเจ็บป่วยจะไปรับการรักษาตามคลินิกแพทย์ในตัวเมืองลำปาง เพราะว่าจะได้รับการรักษาด้วยแพทย์เฉพาะทาง เฉพาะโรคที่ตนเจ็บป่วย ได้รับการที่รวดเร็ว ไม่ต้องรอนาน นอกจากนี้บางคนยังมีอคติต่อสถานบริการของรัฐ คิดว่าให้บริการไม่ดี พุดจาไม่เพราะ ช้า เสียเวลาในการรอคอย ได้ยาที่ไม่มีคุณภาพ ยิ่งถ้าเป็นประเภทบัตรสงเคราะห์หรือบัตรทอง คุณภาพการรักษาจะด้อยกว่ากลุ่มคนไข้ที่จ่ายเงิน หรือกลุ่มข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ ดังนั้นประชาชนที่มีสิทธิตามบัตรสิทธิพิเศษต่างๆ จึงไม่มีความมั่นใจในคุณภาพบริการจากสถานพยาบาลของรัฐ ดังคำพูดที่ว่า

“ทุกวันนี้คิดมาก กลัวตายถึงลูกไม่มีใครเลี้ยงดู เวลาเจ็บป่วยไม่มีเงินไปหาหมอ มีบัตรสงเคราะห์เวลาไปหาหมอแล้วหมอมไม่ดูแลรักษา ดูแลไม่ดี (ตั้งวันนี้ก็ฉันก็ กัวด้วยละลูก บ่มีไต่เลี้ยงดู เวลาเจ็บป่วยบ่มีเงินไปหาหมอ มีบัตรสงเคราะห์เวลาไปหาหมอแล้วหมอบ่คอยดูแล)”

“เวลาแม่ไม่สบายแม่จะไปรักษากับหมอที่โรงพยาบาลลำปางตลอด บางครั้งก็ไปหาหมอคlinikในเมือง เพราะได้ตรวจกับหมอที่ตรงกับโรคที่เราป่วย เช่น ไปหาหมอโรคผิวหนัง”

“วันก่อนลูกบ่าว(ลูกชาย)พี่ไปส่งยายไปหาหมอที่อนามัย ลูกพี่บ่นว่า รอนาน คนมาทีหลังได้ตรวจก่อน ลูกพี่โม โหเลยไม่รอขาย หนักกลับมาบ้านก่อน พี่ต้องไปปรับยายเอง”

ในส่วนที่พึ่งทางด้านจิตใจนั้น มีการปฏิบัติเมื่อการรักษาด้วยระบบทางการแพทย์สมัยใหม่แล้วไม่ได้ผล จึงไปหาหมอทางไสยศาสตร์ บนบานศาลกล่าวผีसाงเทวดาและการทำขวัญ (ฮ้องขวัญ ซ้อนขวัญ) เพื่อทำการเรียกขวัญเป็นการให้กำลังใจแก่ผู้ป่วยและญาติ นอกจากนี้มี

ประชาชนบางส่วนที่ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับการทรงเจ้า โดยจะใช้เป็นที่พึ่งในกรณีที่รักษาด้วยแพทย์สมัยใหม่ไม่ได้ผลเช่นเดียวกัน ส่วนระบบการแพทย์แผนไทย มีการใช้สมุนไพรในการบำรุงร่างกาย พบว่ามีการดัดสมุนไพรดัดกันเองโดยซื้อยาสมุนไพรของชมรมสมุนไพรจังหวัดลำปาง สำหรับการรักษาโรคปวดหลัง ปวดเอว พบว่ายังมีประชาชนบางกลุ่มที่นิยมรักษากับหมอสมุนไพรและหมอเป่าคาถา เช่น การรักษาโรคมะเร็ง (งูตัวด) ไฟไหม้ น้ำร้อนลวก ตุ่มพุพอง ซึ่งการรักษาด้วยวิธีดังกล่าวมีเพียงกลุ่มคนบางส่วนเท่านั้น ส่วนใหญ่จะรักษากับแพทย์สมัยใหม่เป็นอันดับแรก

จากการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณ ปัจจัยด้านการรับบริการสุขภาพ เกี่ยวกับการเข้าถึงบริการสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ความสะดวกในการเดินทางไปรับบริการมีความสะดวกมาก ร้อยละ 60.5 ได้รับบริการที่มีความรวดเร็วในระดับปานกลาง ร้อยละ 56.0 และสถานบริการมีความพร้อมในการให้บริการในระดับปานกลาง ร้อยละ 56.5 (ดังรายละเอียดในตาราง 9) ส่วนความเท่าเทียมกันในการรับบริการ มีร้อยละ 89.0 โดยปัญหาการได้รับบริการที่ไม่เท่าเทียมกันมากที่สุดเนื่องจากการให้บริการที่ไม่เรียงลำดับก่อนหลัง ผู้ให้บริการไม่มีความเต็มใจในการให้บริการ คุณภาพของบริการและยาไม่เหมือนกับผู้ใช้บริการรายอื่น

ตาราง 9 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประเภทและระดับการเข้าถึงบริการสุขภาพ

ประเภทการเข้าถึงบริการสุขภาพ (n = 200)	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก
ความสะดวกในการเข้าถึงบริการ	5.0	34.5	60.5
ความรวดเร็วในการรับบริการ	24.5	56.0	19.5
ความพร้อมบริการของสถานบริการ	3.0	56.5	40.5

4.3.5 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในชุมชน

สภาพแวดล้อมในชุมชน พบว่า สภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชน ถนนและซอยในชุมชนส่วนใหญ่เป็นถนนลาดยาง จะมีเพียงซอยเล็กๆ ที่แยกเข้าบ้านบางเส้นที่ยังไม่ได้ลาดยาง ทำให้การคมนาคมในหมู่บ้านมีความสะดวก แต่ผลตามจากการที่มีถนนอยู่ในสภาพดี มีการขับขี่ยวดยานพาหนะที่ใช้ความเร็วสูง โดยเฉพาะรถจักรยานยนต์ ทำให้มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการใช้รถใช้ถนน นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบให้ผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านเรือนที่อยู่ติดกับถนนได้รับความรำคาญจากฝุ่นละออง และเสียงดังจากเครื่องยนต์ของรถยนต์และจักรยานยนต์ ดังคำพูดที่ว่า

“ถนนในหมู่บ้านดี ลาดยางเกือบหมด คนขับซึ่รด โดยเฉพาะรถเครื่องจะขับไว้มาก เวลาเดินถนนกลัวรถชน โดยเฉพาะช่วงเปิดเทอม มีรถนักเรียน รดรามากขึ้น นักเรียนจะได้รับอุบัติเหตุถูกรถชนบ่อย อีกทั้งในหมู่บ้านก็ไม่มีป้ายจราจร อยากให้มีป้ายจราจรติดตามทางโค้งทางแยก”

“บ้านอยู่ติดถนนจะมีฝุ่นเยอะ เวลารถวิ่งไปมา เป็นฝุ่นจากถนน เสียงดัง กลางคืนบางคืนมีรถวิ่งมากเสียงก็ดัง นอนกว่าจะหลับได้จนกระทั่งดึก ทำให้หงุดหงิดนะ”

สำหรับการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนนั้น เนื่องจากชุมชนบ้านชมพูอยู่ในเขตเทศบาลเขลางค์นคร ประชาชนส่วนใหญ่จึงใช้บริการการเก็บขนขยะของเทศบาล ซึ่งมีรถมาเก็บขนขยะทุกวันศุกร์ โดยคิดค่าบริการจากประชาชนเดือนละ 30 บาทต่อหลังคาเรือน แต่มีประชาชนบางส่วนที่ไม่ใช้บริการเก็บขนขยะของเทศบาล เนื่องจากไม่ได้รับความสะดวก เช่น รถเก็บขยะไม่เข้าไปเก็บขยะของบ้านที่อยู่ในซอย ความถี่ของการเก็บขนขยะน้อยเกินไปเพียง 1 ครั้ง/สัปดาห์ จึงทำให้มีประชาชนไม่ใช้บริการ แต่กำจัดขยะเองโดยการเผา หรือไปทิ้งตามคลองแม่ น้ำวัง ซึ่งผลตามมาทำให้ประชาชนที่มีบ้านเรือนอยู่ใกล้แหล่งที่ไปทิ้งขยะ ได้รับความเดือดร้อนรำคาญจากกลิ่นเหม็นของขยะมูลฝอย เป็นสภาพที่ไม่น่ามอง และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์แมลงนำโรคต่างๆ เช่น หนู แมลงวัน เป็นต้น ขยะที่มีคนนำไปทิ้งคลองแม่ น้ำวังและท้ายหมู่บ้านบริเวณใกล้กับป่าช้าของหมู่บ้าน มีทั้งขยะเปียกและขยะแห้ง เช่น ซากสัตว์ เศษอาหาร ขนไก่ จี๊เหล็ย และเศษเซรามิก ซึ่งการแก้ไขปัญหของชุมชนได้แจ้งให้เทศบาลทราบ และมีการปิดป้ายประกาศห้ามทิ้งขยะ พร้อมกำหนดโทษผู้ที่ฝ่าฝืน โดยการปรับ 2,000 บาท แต่ยังมีคนนำขยะมาทิ้งอยู่ ดังคำพูดที่ว่า

“อากาศในหมู่บ้านไม่ดี อากาศเหม็นขนไก่ คนทำไก่เอามาทิ้งคลองแม่ น้ำวังซึ่งใกล้บ้าน ขนาดประธานชุมชนเอาป้ายห้ามทิ้งขยะและปรับ 2,000 บาท มาติดแล้วก็ยังมีคนมาทิ้งอยู่ มีทั้งขยะอื่นด้วย”

“เศษเซรามิกที่มาทิ้งริมคลองแม่ น้ำวัง ไม่รู้ว่าจะมีผลเสีย เป็นมลพิษหรือเปล่าไม่ทราบ แต่ว่า ยังดีกว่าขยะอื่นที่ไม่มีกลิ่นเหม็น แลผมยังช่วยป้องกันคลองพังได้ แต่ก็เสี่ยงอันตรายที่จะถูกเศษเซรามิกบาดเอาได้”

สำหรับมลพิษทางอากาศและเสียงที่ประชาชนบ้านชมพูประสบอยู่ นอกจากที่กล่าวมาแล้วยังมีกลิ่นเหม็นจากแก๊สของโรงงานเครื่องปั้นดินเผา กลิ่นเหม็นจากการฟนัสีของอู่ซ่อมรถ เคาะฟนัสี กลิ่นเหม็นจากการเผาหนังสัตว์ กลิ่นเหม็นน้ำเสียจากการฆ่าหมู กลิ่นเหม็นน้ำ

เสียและน้ำยาซักอบรีด กลิ่นเหม็นมูลสัตว์ที่เลี้ยงไว้ได้ดูในบ้าน เสียงดังจากตู้ช่อมรด ตู้เคาะฟันสี กลิ่นเหม็นสารพิษจากการพ่นยาฆ่าแมลงในสวนผลไม้ เสียงดังจากการเจียร การปั้นดิน การเป่าของโรงงานเครื่องปั้นดินเผา และเสียงดังจากตู้ช่อมเคาะฟันสีรถ

นอกจากนี้ยังพบสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมเนื่องจากน้ำท่วม เวลาฝนตกน้ำฝนจะไหลจากบริเวณที่สูงลงสู่ที่ต่ำ แต่สภาพในหมู่บ้านไม่มีรางระบายน้ำ จึงทำให้น้ำฝนไหลไปรวมกันบริเวณที่ลุ่ม บ้านที่อยู่ในที่ลุ่มที่ต่ำกว่าจึงประสบปัญหาน้ำท่วม ดังคำพูดที่ว่า

“ถ้าฝนตกบ้านที่อยู่ต่ำก็จะถูกน้ำท่วม ถ้าหาก ถ้าคนที่มีสตางค์เขาก็จะถมที่บ้านเขาให้สูง น้ำก็ไม่ท่วมบ้านเขา แต่น้ำก็จะไหลไปรวมกันที่บ้านคนอื่นที่ต่ำกว่า เราไม่มีสตางค์ก็จำเป็นต้องรับกรรมต่อไป อยากให้เทศบาลมาวางท่อระบายน้ำตามถนนลงสู่แม่น้ำ จะได้แก้ปัญหาบ้านน้ำท่วม”

สำหรับแหล่งน้ำในการอุปโภคบริโภคของประชาชนนั้น น้ำที่ใช้ดื่มส่วนใหญ่ประชาชนนิยมซื้อน้ำดื่มบรรจุขวด มีเพียงบางส่วนที่คั้นน้ำจากน้ำบ่อตอกคิดเครื่องสูบน้ำ ผ่านการกรองหรือคั้น หรือน้ำประปาจากการประปาภูมิภาคที่ขยายเขตบริการมาถึงชุมชน แต่ยังไม่ครอบคลุมทุกหลังคาเรือน ส่วนน้ำใช้ส่วนใหญ่ใช้น้ำจากบ่อตอกคิดสูบน้ำ ซึ่งชาวบ้านจะเรียกว่าบ่อบาดาล คิดเครื่องสูบน้ำขึ้นมาใช้ ซึ่งส่วนใหญ่บ้านแต่ละหลังจะมีเป็นของตนเอง การที่ประชาชนไม่คั้นน้ำจากบ่อหรือจากน้ำประปา เพราะว่ายังไม่มั่นใจในความสะอาดของน้ำ บ่อน้ำบางแห่งอยู่ใกล้กับส้วม และกลัวการปนเปื้อนสารเคมีที่อยู่ในดิน

หากพิจารณาถึงปัญหาสภาพแวดล้อมอันเนื่องมาจากโรงงานเครื่องปั้นดินเผาที่อยู่ในชุมชน พบว่า โรงงานที่อยู่ในชุมชนเป็นโรงงานที่มีขนาดเล็ก มีคนงานประมาณ 20 คน/แห่ง ประกอบการวัตถุดิบที่ใช้ผลิต เช่น ดินขาว โรงงานจะซื้อดินสำเร็จรูป ดินแผ่น นำมาทำการผลิตได้เลย หรือถ้าหากมีการบดดินก็ใช้วิธีบดเปียกไม่มีฝุ่น ปริมาณการใช้ดินขาวไม่มาก ประมาณเดือนละ 1-2 ตัน การขนส่งดินขาวจะบรรจุในถุง กระสอบ และดินยังมีความชื้นสูง ทำให้ไม่มีการฟุ้งกระจายของฝุ่น สำหรับการเผาขึ้น โรงงานเผาอบผลิตภัณฑ์เซรามิกในเตาซึ่งเป็นไฟเบอร์ ใช้แก๊ส จึงไม่มีควัน แต่ผู้คนที่อาศัยอยู่ใกล้กับโรงงานจะได้กลิ่นเหม็นแก๊ส ดังนั้น คนในชุมชนจึงมีความเห็นว่าโรงงานไม่ได้ก่อผลกระทบต่อด้านสิ่งแวดล้อมแก่ชุมชน นอกจากนี้ยังมีประชาชนบางกลุ่มที่ไม่ทราบกระบวนการผลิตของโรงงานเครื่องปั้นดินเผา การใช้วัตถุดิบและสารเคมี การกำจัดของเสีย การควบคุมมลพิษและความปลอดภัยของโรงงาน ดังคำพูดที่ว่า

“โรงงานไม่มีปัญหาเรื่องฝุ่น เรื่องควัน เพราะโรงงานไม่ได้ใช้ฟันในการเผาแต่ใช้แก๊ส”

“โรงงานเซรามิคไม่ก่อมลพิษให้กับชุมชน ไม่มีควัน ไม่มีฝุ่น โรงงานเผาอบ แก๊สไม่มีกลิ่นเหม็น ไม่มีน้ำเสียปล่อยจากโรงงาน”

“ไม่ทราบว่าโรงงานมีกระบวนการผลิต การกำจัดของเสียอย่างไร อย่างที่เรารู้กันว่า โดยทั่วไปโรงงานจะก่อให้เกิดควันพิษ ทำให้ชาวบ้านเดือดร้อน อาจปล่อยน้ำเสีย สีที่ใช้ถ้าทิ้งไม่ถูกที่ อาจมีผลเสียต่อชุมชน การขนถ่ายดิน เช่นหน้าร้อนอาจจะมีฝุ่นมาก อย่างโรงงานเซรามิคนี้เราไม่รู้ว่า เขามีการควบคุมมลพิษอย่างไร อย่างเขาใช้แก๊สในการอบเซรามิคนี้ไม่รู้ว่าเขามีการควบคุมป้องกันการ ระบิดของแก๊ส จัดเก็บแก๊สอย่างไร ใช้แก๊สปริมาณมากมายขนาดไหน ถึงแก๊สเก่าหรือใหม่ เราก็ไม่รู้ ถ้าหากเก็บแก๊สไม่ดีเกิดระเบิดขึ้นมาในบ้าน ใกล้โรงงานและคนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงก็ได้รับอันตราย”

จากการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนของกลุ่ม ตัวอย่างพบว่า สภาพแวดล้อมของชุมชนมีแหล่งที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดีหลายประการ เช่น กลุ่ม ตัวอย่างมีแหล่งน้ำดื่มน้ำใช้ที่สะอาด ร้อยละ 78 อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่มีฝุ่นละออง ไม่มีเสียงดัง และไม่มีกลิ่นเหม็น (ดังรายละเอียดในตาราง 10-13)

ตาราง 10 ปัญหามลภาวะในชุมชนจำแนกตามประเภทของมลภาวะ

ประเภทของมลภาวะ (n = 200)	ปัญหามลภาวะในชุมชน (ร้อยละ)		
	ไม่มี	มีบ้าง	มีมาก
ฝุ่นละออง	56.0	39.0	5.0
เสียงดัง	58.0	41.0	1.0
กลิ่นเหม็น	76.0	21.5	2.5

ตาราง 11 ร้อยละของแหล่งกำเนิดฝุ่นละอองในชุมชน

แหล่งกำเนิดฝุ่นละออง (n = 88)	ร้อยละ
ถนน	93.2
โรงงานอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา	11.4
โรงเรีอ	2.3
อื่นๆ	6.8

ตาราง 12 ร้อยละของแหล่งกำเนิดเสียงดังในชุมชน

แหล่งกำเนิดเสียงดัง (n = 84)	ร้อยละ
รถจักรยานยนต์	79.8
รถยนต์	59.5
อุโมงค์รถ เคาะพนัสี	11.9
โรงงานอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา	4.8
ร้านอาหาร	1.2
อื่นๆ	11.9

ตาราง 13 ร้อยละของแหล่งที่ก่อให้เกิดกลิ่นเหม็นในชุมชน

แหล่งกำเนิดกลิ่นเหม็น (n = 48)	ร้อยละ
เกี่ยวกับสัตว์ (มูลสัตว์, ขี้สัตว์, เมาหนั่งสัตว์)	39.6
ขยะ	31.2
แก๊สจากโรงงาน	16.7
น้ำเสีย	10.4
อุโมงค์รถ, เคาะพนัสี	8.3
ควันจากโรงงาน	6.2
ควันรถ	6.2
ยาฆ่าแมลงที่พื้นสวนผลไม้	4.2
อื่นๆ	12.5

4.3.6 ความสัมพันธ์ของปัจจัยกับภาวะสุขภาพ

ความสัมพันธ์ของปัจจัยกับภาวะสุขภาพ ใช้ข้อมูลเชิงปริมาณจากการสำรวจมาวิเคราะห์ ภาวะสุขภาพจากการสำรวจพบว่า ภาวะสุขภาพด้านร่างกายอยู่ในช่วงระหว่าง 2-10 โดยมีค่าเฉลี่ย 7.47 ภาวะสุขภาพด้านจิตใจ อยู่ในช่วงระหว่าง 4-10 โดยมีค่าเฉลี่ย 7.83 ภาวะสุขภาพด้านสังคม อยู่ในช่วงระหว่าง 8-20 โดยมีค่าเฉลี่ย 15.92 ภาวะสุขภาพด้านจิตวิญญาณ อยู่ในช่วงระหว่าง 3-11 โดยมีค่าเฉลี่ย 9.81 และภาวะสุขภาพโดยรวม อยู่ในช่วงระหว่าง 21-51 โดยมีค่าเฉลี่ย 41.01 (ดังรายละเอียดในตาราง 14)

ตาราง 14 ภาวะสุขภาพจำแนกตามมิติทางสุขภาพ

ภาวะสุขภาพ (n=200)	ค่าทั้งหมด	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย
ด้านร่างกาย	10	2	10	7.47
ด้านจิตใจ	10	4	10	7.83
ด้านสังคม	20	8	20	15.92
ด้านจิตวิญญาณ	11	3	11	9.81
ภาวะสุขภาพโดยรวม	51	21	51	41.01

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยกับภาวะสุขภาพ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์อยู่ในกลุ่ม Nonparametric tests เนื่องจากข้อมูลในการวิเคราะห์มีการกระจายไม่ปกติ สถิติที่ใช้ ได้แก่ Spearman Rank Correlation Coefficient, Mann-Whitney U test และ Kruskal-Wallis test ผลการวิเคราะห์ทางสถิติ มีดังต่อไปนี้

1) ความสัมพันธ์ของปัจจัยกับภาวะสุขภาพโดยรวม จากการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่า รายได้และพฤติกรรมสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 โดยผู้ที่มีรายได้เพียงพอกับรายจ่าย มีภาวะสุขภาพโดยรวมดีกว่าผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย และผู้ที่มีพฤติกรรมสุขภาพดีมีภาวะสุขภาพโดยรวมดีกว่าผู้ที่มีพฤติกรรมสุขภาพไม่ดี ส่วนปัจจัยอื่นมีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพโดยรวมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ดังรายละเอียดในตาราง 15)

ตาราง 15 ความสัมพันธ์ของปัจจัยกับภาวะสุขภาพโดยรวม

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะสุขภาพโดยรวม (n = 199)	จำนวน	Mean Rank	ค่าทางสถิติ
ปัจจัยด้านประชากรและสังคม			Man-Whitney
เพศ			U= 4129.000
ชาย	61	101.31	Z= -0.214
หญิง	138	99.42	p-value=0.831

ตาราง 15 (ต่อ)

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะสุขภาพโดยรวม (n = 199)	จำนวน	Mean Rank	ค่าทางสถิติ
การศึกษา			
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	154	96.10	$\chi^2 = 3.907$
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	25	106.62	df = 2
อนุปริญญาหรือสูงกว่า	20	121.78	p-value=0.142
สถานภาพสมรส			
โสด	20	107.55	$\chi^2 = 2.195$
คู่	140	102.21	df = 2
หม้าย หย่า แยก	39	88.19	p-value=0.334
อาชีพ			
ข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ	10	107.25	$\chi^2 = 2.589$
ค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว	62	97.46	df = 4
รับจ้าง	66	97.73	p-value= 0.629
เกษตรกรกรรม	17	120.32	
งานบ้าน หรือ แม่บ้าน	44	97.49	
การร่วมกลุ่ม			
เข้าร่วมกลุ่ม	186	100.99	Man-Whitney U= 1024.500
ไม่เข้าร่วม	13	85.81	Z= -0.920 p-value=0.357
อายุ (ค่าสถิติ Correlation Coefficient = 0.24 p-value = 0.735)			
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ			
รายได้			
รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย	37	76.66	$\chi^2 = 11.870$
รายได้เพียงพอกับรายจ่ายแต่ไม่เหลือเก็บ	116	99.37	df = 2
รายได้เพียงพอกับรายจ่ายและเหลือเก็บ	46	120.36	p-value= 0.003

ตาราง 15 (ต่อ)

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะสุขภาพโดยรวม (n = 199)	จำนวน	Mean Rank	ค่าทางสถิติ
ปัจจัยด้านพฤติกรรมสุขภาพ			
พฤติกรรมสุขภาพ			Man-Whitney U
พฤติกรรมสุขภาพดี	18	127.06	= 1142.000
พฤติกรรมสุขภาพไม่ดี	181	97.31	Z = -2.093
			p-value = 0.036
ปัจจัยด้านการรับบริการสุขภาพ			
การเข้าถึงบริการสุขภาพ			
น้อย	3	107.17	$\chi^2 = 0.048$
ปานกลาง	136	99.82	df = 2
มาก	60	100.05	p-value = 0.976
ความเท่าเทียมในการได้รับบริการ			Man-Whitney U
เท่าเทียมกัน	177	101.15	= 1743.500
ไม่เท่าเทียมกัน	22	90.75	Z = -0.800
			p-value = 0.424
ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในชุมชน			
สภาพแวดล้อมในชุมชน			Man-Whitney U
ไม่มีปัญหา	60	94.48	= 3121.500
มีปัญหา	116	85.41	Z = -1.122
			p-value = 0.262

2) ความสัมพันธ์ของปัจจัยกับภาวะสุขภาพด้านร่างกาย จากการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่า อายุ สถานภาพสมรส การร่วมกลุ่ม และรายได้ มีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพด้านร่างกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 โดยผู้ที่มีอายุมากขึ้นภาวะสุขภาพด้านร่างกายจะอ่อนแอลง ผู้ที่มีสถานภาพสมรสคู่จะมีภาวะสุขภาพด้านร่างกายดีกว่าผู้ที่เป็น โสด หม้าย หย่าหรือแยก ผู้ที่ร่วมกลุ่มกับชุมชนจะมีภาวะสุขภาพด้านร่างกายดีกว่าผู้ที่ไม่ร่วมกลุ่ม และผู้ที่มีรายได้เพียงพอกับรายจ่ายจะมีภาวะสุขภาพด้านร่างกายดีกว่าผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ส่วนปัจจัยอื่นๆ มีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพด้านร่างกายอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ดังรายละเอียดในตาราง 16)

ตาราง 16 ความสัมพันธ์ของปัจจัยกับภาวะสุขภาพด้านร่างกาย

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะสุขภาพด้านร่างกาย (n = 200)	จำนวน	Mean Rank	ค่าทางสถิติ
ปัจจัยด้านประชากรและสังคม			
เพศ			
ชาย	61	99.61	Man-Whitney U= 4185.000 Z= -0.146 p-value=0.884
หญิง	139	100.89	
การศึกษา			
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	155	95.53	$\chi^2 = 5.365$ df = 2 p-value=0.068
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	25	120.74	
อนุปริญญาหรือสูงกว่า	20	113.72	
สถานภาพสมรส			
โสด	20	118.03	$\chi^2 = 6.0435$ df = 2 p-value=0.049
คู่	140	103.09	
หม้าย หย่า แยก	40	84.93	
อาชีพ			
ข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ	10	86.55	$\chi^2 = 8.289$ df = 4 p-value= 0.082
ค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว	62	107.15	
รับจ้าง	66	107.75	
เกษตรกรกรรม	17	108.94	Man-Whitney U= 780.500 Z= -2.180 p-value=0.029
งานบ้าน หรือ แม่บ้าน	45	80.62	
การร่วมกลุ่ม			
เข้าร่วมกลุ่ม	187	102.83	Man-Whitney U= 780.500 Z= -2.180 p-value=0.029
ไม่เข้าร่วมกลุ่ม	13	67.04	
อายุ (ค่าสถิติ Correlation Coefficient = - 0.199 p-value = 0.005)			

ตาราง 16 (ต่อ)

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะสุขภาพด้านร่างกาย (n = 200)	จำนวน	Mean Rank	ค่าทางสถิติ
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ			
รายได้			
รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย	37	98.01	$\chi^2 = 6.221$ df = 2 p-value = 0.045
รายได้เพียงพอกับรายจ่ายแต่ไม่เหลือเก็บ	117	94.10	
รายได้เพียงพอกับรายจ่ายและเหลือเก็บ	46	118.77	
ปัจจัยด้านพฤติกรรมสุขภาพ			
พฤติกรรมสุขภาพ			
พฤติกรรมสุขภาพดี	18	114.00	Man-Whitney U = 1395.500 Z = -1.049 p-value = 0.294
พฤติกรรมสุขภาพไม่ดี	182	99.16	
ปัจจัยด้านการรับบริการสุขภาพ			
การเข้าถึงบริการสุขภาพ			
น้อย	3	64.67	$\chi^2 = 1.195$ df = 2 p-value = 0.550
ปานกลาง	137	101.13	
มาก	60	100.86	
ความเท่าเทียมในการได้รับบริการ			
เท่าเทียมกัน	178	99.98	Man-Whitney U = 1865.000 Z = -0.367 p-value = 0.713
ไม่เท่าเทียมกัน	22	104.73	
ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในชุมชน			
สภาพแวดล้อมในชุมชน			
ไม่มีปัญหา	60	97.97	Man-Whitney U = 2972.000 Z = -1.687 p-value = 0.092
มีปัญหา	117	84.40	

3) ความสัมพันธ์ของปัจจัยกับภาวะสุขภาพด้านจิตใจ จากการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพด้านจิตใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 โดยผู้ที่มีรายได้เพียงพอกับรายจ่ายจะมีภาวะสุขภาพด้านจิตใจดีกว่าผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ส่วนปัจจัยอื่นมีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพด้านจิตใจอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ดังรายละเอียดในตาราง 17)

ตาราง 17 ความสัมพันธ์ของปัจจัยกับภาวะสุขภาพด้านจิตใจ

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะสุขภาพด้านจิตใจ (n = 200)	จำนวน	Mean Rank	ค่าทางสถิติ
ปัจจัยด้านประชากรและสังคม			
เพศ			Man-Whitney
ชาย	61	105.37	U= 3942.500
หญิง	139	98.36	Z=-0.798
			p-value=0.425
การศึกษา			
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	155	98.37	$\chi^2 = 2.255$
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	25	99.14	df = 2
อนุปริญญาหรือสูงกว่า	20	118.70	p-value=0.324
สถานภาพสมรส			
โสด	20	117.20	$\chi^2 = 3.115$
คู่	140	96.13	df = 2
หม้าย หย่า แยก	40	107.45	p-value=0.211
อาชีพ			
ข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ	10	102.45	$\chi^2 = 5.193$
ค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว	62	100.55	df = 4
รับจ้าง	66	89.58	p-value= 0.268
เกษตรกรกรรม	17	118.97	
งานบ้าน หรือ แม่บ้าน	45	109.03	

ตาราง 17 (ต่อ)

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะสุขภาพด้านจิตใจ (n = 200)	จำนวน	Mean Rank	ค่าทางสถิติ
การร่วมกลุ่ม			Man-Whitney
เข้าร่วมกลุ่ม	187	100.30	U = 1177.500
ไม่เข้าร่วม	13	103.42	Z = -0.191
			p-value = 0.849
อายุ (ค่าสถิติ Correlation Coefficient = - 0.124 p-value=0.081)			
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ			
รายได้			$\chi^2 = 10.639$
รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย	37	75.24	df = 2
รายได้เพียงพอกับรายจ่ายแต่ไม่เหลือเก็บ	117	102.48	p-value = 0.005
รายได้เพียงพอกับรายจ่ายและเหลือเก็บ	46	115.77	
ปัจจัยด้านพฤติกรรมสุขภาพ			Man-Whitney
พฤติกรรมสุขภาพ	18	123.92	U = 1216.500
พฤติกรรมสุขภาพดี			Z = -1.821
พฤติกรรมสุขภาพไม่ดี	182	98.18	p-value = 0.069
ปัจจัยด้านการรับบริการสุขภาพ			
การเข้าถึงบริการสุขภาพ			
น้อย	3	133.00	$\chi^2 = 1.314$
ปานกลาง	137	98.46	df = 2
มาก	60	103.54	p-value = 0.518
ความเท่าเทียมในการได้รับบริการ			Man-Whitney
เท่าเทียมกัน	178	100.87	U = 1892.000
ไม่เท่าเทียมกัน	22	97.50	Z = -0.261
			p-value = 0.794
ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในชุมชน			Man-Whitney
สภาพแวดล้อมในชุมชน			U = 3358.500
ไม่มีปัญหา	60	91.53	Z = -0.475
มีปัญหา	117	87.71	p-value = 0.635

4) ความสัมพันธ์ของปัจจัยกับภาวะสุขภาพด้านสังคม จากการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพด้านสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 โดยผู้ที่มีรายได้เพียงพอกับรายจ่ายจะมีภาวะสุขภาพด้านสังคมดีกว่าผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ส่วนปัจจัยอื่นมีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพด้านสังคมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ดังรายละเอียดในตาราง 18)

ตาราง 18 ความสัมพันธ์ของปัจจัยกับภาวะสุขภาพด้านสังคม

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะสุขภาพด้านสังคม (n = 199)	จำนวน	Mean Rank	ค่าทางสถิติ
ปัจจัยด้านประชากรและสังคม			
เพศ			Man-Whitney
ชาย	61	101.21	U= 4135.000
หญิง	138	99.46	Z= -0.199
			p-value=0.842
การศึกษา			
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	154	98.69	$\chi^2 = 1.632$
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	25	95.86	df = 2
อนุปริญญาหรือสูงกว่า	20	115.22	p-value=0.442
สถานภาพสมรส			
โสด	20	89.00	$\chi^2 = 1.427$
คู่	140	102.98	df = 2
หม้าย หย่า แยก	39	94.95	p-value=0.490
อาชีพ			
ข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ	10	117.20	$\chi^2 = 2.143$
ค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว	62	96.46	df = 4
รับจ้าง	66	95.52	p-value= 0.709
เกษตรกรรวม	17	105.06	
งานบ้าน หรือ แม่บ้าน	44	105.84	

ตาราง 18 (ต่อ)

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะสุขภาพด้านสังคม (n = 199)	จำนวน	Mean Rank	ค่าทางสถิติ
การร่วมกลุ่ม			Man-Whitney
เข้าร่วมกลุ่ม	186	100.64	U= 1090.000
ไม่เข้าร่วม	13	90.85	Z = -0.598
			p-value = 0.550
อายุ (ค่าสถิติ Correlation Coefficient = - 0.089 p-value = 0.210)			
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ			
รายได้			
รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย	37	78.59	$\chi^2 = 6.409$
รายได้เพียงพอกับรายจ่ายแต่ไม่เหลือเก็บ	116	104.41	df = 2
รายได้เพียงพอกับรายจ่ายและเหลือเก็บ	46	106.11	p-value = 0.041
ปัจจัยด้านพฤติกรรมสุขภาพ			Man-Whitney
พฤติกรรมสุขภาพ			U= 1265.500
พฤติกรรมสุขภาพดี	18	120.19	Z = -1.572
พฤติกรรมสุขภาพไม่ดี	181	97.99	p-value = 0.116
ปัจจัยด้านการรับบริการสุขภาพ			
การเข้าถึงบริการสุขภาพ			
น้อย	3	90.17	$\chi^2 = 0.132$
ปานกลาง	136	100.71	df = 2
มาก	60	98.89	p-value = 0.936
ความเท่าเทียมในการได้รับบริการ			Man-Whitney
เท่าเทียมกัน	177	101.83	U= 1623.500
ไม่เท่าเทียมกัน	22	85.30	Z = -1.280
			p-value = 0.201
ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในชุมชน			Man-Whitney
สภาพแวดล้อมในชุมชน			U= 3389.500
ไม่มีปัญหา	60	90.01	Z = -0.285
มีปัญหา	116	87.72	p-value = 0.776

5) ความสัมพันธ์ของปัจจัยกับภาวะสุขภาพด้านจิตวิญญาณ จากการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพด้านจิตวิญญาณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 โดยผู้ที่มีรายได้เพียงพอกับรายจ่ายจะมีภาวะสุขภาพด้านจิตวิญญาณดีกว่าผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ส่วนปัจจัยอื่นมีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพด้านจิตวิญญาณอย่างไร มีนัยสำคัญทางสถิติ (ดังรายละเอียดในตาราง 19)

ตาราง 19 ความสัมพันธ์ของปัจจัยกับภาวะสุขภาพด้านจิตวิญญาณ

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะสุขภาพด้านจิตวิญญาณ (n = 200)	จำนวน	Mean Rank	ค่าทางสถิติ
ปัจจัยด้านประชากรและสังคม			
เพศ			Man-Whitney
ชาย	61	98.92	U = 4143.000
หญิง	139	101.19	Z = -0.274
			p-value = 0.784
การศึกษา			
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	155	98.67	$\chi^2 = 0.790$
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	25	107.14	df = 2
อนุปริญญาหรือสูงกว่า	20	106.40	p-value = 0.674
สถานภาพสมรส			
โสด	20	105.03	$\chi^2 = 0.156$
คู่	140	100.05	df = 2
หม้าย หย่า แยก	40	99.81	p-value = 0.925
อาชีพ			
ข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ	10	112.15	$\chi^2 = 6.042$
ค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว	62	91.50	df = 4
รับจ้าง	66	97.49	p-value = 0.196
เกษตรกรกรรม	17	124.12	
งานบ้าน หรือ แม่บ้าน	45	105.80	

ตาราง 19 (ต่อ)

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะสุขภาพ ด้านจิตวิญญาณ (n = 200)	จำนวน	Mean Rank	ค่าทางสถิติ
การร่วมกลุ่ม			Man-Whitney
เข้าร่วมกลุ่ม	187	99.41	U = 1011.000
ไม่เข้าร่วม	13	116.23	Z = -1.083
			p-value = 0.279
อายุ (ค่าสถิติ Correlation Coefficient = - 0.089 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ p-value = 0.304)			
รายได้			
รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย	37	83.65	$\chi^2 = 13.460$
รายได้เพียงพอกับรายจ่ายแต่ไม่เหลือเก็บ	117	96.32	df = 2
รายได้เพียงพอกับรายจ่ายและเหลือเก็บ	46	124.70	p-value = 0.001
ปัจจัยด้านพฤติกรรมสุขภาพ			Man-Whitney
พฤติกรรมสุขภาพ			U = 1264.500
พฤติกรรมสุขภาพดี	18	121.25	Z = -1.704
พฤติกรรมสุขภาพไม่ดี	182	98.45	p-value = 0.088
ปัจจัยด้านการรับบริการสุขภาพ			
การเข้าถึงบริการสุขภาพ			
น้อย	3	112.67	$\chi^2 = 2.317$
ปานกลาง	137	96.56	df = 2
มาก	60	108.89	p-value = 0.314
ความเท่าเทียมในการได้รับบริการ			Man-Whitney
เท่าเทียมกัน	178	102.80	U = 1548.500
ไม่เท่าเทียมกัน	22	81.89	Z = -1.709
			p-value = 0.088
ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในชุมชน			Man-Whitney
สภาพแวดล้อมในชุมชน			U = 3375.000
ไม่มีปัญหา	60	86.75	Z = -0.447
มีปัญหา	117	90.15	p-value = 0.655